

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Versijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

HET RECHTSONDERWIJS IN DE V.S.A.^(*)

Inleiding.

Het probleem van de hervorming van de rechtsstudies is momenteel niet meer zo scherp gesteld als enkele jaren terug, althans niet op het vlak van een ingrijpen door de wetgever. De Rechtsfaculteiten zijn echter uit eigen initiatief overgegaan tot het inrichten van aanvullende licenties: verzekeringsrecht en -economie, sociaal recht, fiscaal recht, lucht- en zeerecht.

In deze bijdrage wordt de methodiek van het rechtsonderwijs in de V.S.A. geschetst, waarna vluchtig wordt onderzocht in hoever het wenselijk zou zijn zekere elementen over te nemen.

Hetzelfde onderwerp werd in deze kolommen reeds behandeld door de Heer S. Plasschaert (De «Case Method» aan de Amerikaanse Rechtsfaculteiten en haar eventuele invoering in ons rechtsonderwijs, in: R.W., 1956-57, 897-904). Waar zijn bedenkingen gebaseerd zijn op een studieverblijf aan de Harvard Law School, steunen wij op onze ervaringen aan de School of Law van de University of California te Berkeley. Samen met Harvard is de University of California, kortweg Cal, ongetwijfeld de belangrijkste instelling van hoger onderwijs in de V.S.A. (1). Hoewel het hier geschetste rechtsonderwijs alleszins varianten kent over de talrijke Amerikaanse universiteiten, mag het typisch genoemd worden voor de Rechtsfaculteiten die op een hoger wetenschappelijk niveau staan; wij vermelden als de voornaamste: California (Berkeley en Los Angeles), Harvard, Yale, Columbia, Ann Arbor, Georgetown.

Basisopvatting van het rechtsonderwijs in de V.S.A. en in Europa.

2. - Vooraleer het Amerikaanse stelsel te beschrijven, is het noodzakelijk te wijzen op het scherpe contrast dat bestaat tussen de opvatting zelf van het rechtsonderwijs op het Europese vasteland en deze die in de V.S.A. (Cfr. S. A. Riesenfeld, A Compa-

raison of Continental and American Legal Education, in: 36 Michigan Law Review, 1937, 31 e.v.).

In Europa bestaat het doel van de Rechtsfaculteit er niet in rechtstreeks de professionele vorming van toekomstige advocaten, magistraten en jurisconsulten te verzekeren. Ons rechtsonderwijs streeft ernaar een brede academische vorming te verschaffen, die erop gericht is bij de studenten een juridische begrippenstructuur te ontwikkelen, waardoor zij bekwaam worden de betekenis van een wettekst en de draagwijdte van rechterlijke beslissingen te begrijpen, en op objectieve en konstruktieve wijze rechtsproblemen te behandelen. Dit resultaat wordt betracht door een combinatie van kolleges, seminaries en praktische oefeningen waarbij het zwaartepunt duidelijk ligt in de gedoctrineerde theorie. Inderdaad, een Europese Rechtsfaculteit is geenszins gericht op het aanleren van technische details en praktische wenken; hiervoor dient de stage die elke jonge Doctor in de Rechten verplicht is door te maken.

In de V.S.A. biedt de Rechtsfaculteit zo niet uitsluitend, dan toch hoofdzakelijk vakonderwijs («shop training»); men leert er als het ware het «ambacht» van jurist. Dadelijk na het verlaten van de School of Law legt de student het toelatingsexamen tot de balie af, en wanneer hij hierin slaagt, dan heeft hij dadelijk alle rechten van een volwaardig advocaat, zonder enige verplichting van stage.

Dat nochtans velen in feite toch de behoefte voelen aan een stage, of lange tijd als junior associates in een advocatenvereniging werkzaam zijn onder de leiding van oudere advocaten (2), bewijst dat het veel meer utopisch is te menen dat alle knepen van het vak op de schoolbanken kunnen aangeleerd worden, maar zulks belet niet dat de Amerikaanse rechtsfaculteit ernaar streeft dit althans in aanzienlijke mate te bereiken.

Inrichting van de School of Law.

3. - De Amerikaanse Rechtsfaculteit biedt twee programma's: de zgn. Professional Curriculum, universitair onderwijs dat leidt tot de titel van Bachelor of Laws (LL.B.; gelijk te stellen met Dr. Jur. in België) en de Graduate Curriculum, postuniversitair onderwijs dat leidt tot de titels van Master of Laws

(*) Het weze mij veroorloofd hier openlijk de Belgian American Educational Foundation te danken, die mij voor het academisch jaar 1959-60 een C.R.B. Belgian Graduate Fellowship toekende en aldus een studieverblijf te Berkeley werkelijkheid deed worden - L.P. Suetens.

(LL. M.) en Doctor of the Science of Law (J. S. D.).

4. - Om tot de Professional Curriculum toegelaten te worden moet de student reeds de titel van Bachelor of Arts of Bachelor of Sciences behaald hebben (vertoont een zekere gelijkenis met onze kandidatuur in wijsbegeerte en letteren of in wetenschappen) en slagen in het ingangsexamen, de Law School Admission Test. De Rechtsfaculteit te Berkeley vergt dat men, om tot het ingangsexamen toegelaten te worden, in de twee laatste jaar hoger onderwijs, die de deelneming aan dit examen voorafgaan, ten minste een B als resultaat heeft bekomen, d.i. 75 % van de te behalen punten. Zelfs dan nog mag de kandidaat geweigerd worden indien hij geen voldoening schenkt in de Admission Test. Een kandidaat die tussen 62,5 % en 75 % van de punten heeft bekomen in zijn twee laatste jaren, kan slechts toegelaten worden indien hij een zeer goed resultaat behaalt in het ingangsexamen; zulke kandidaten kunnen aan een interview onderworpen worden vooraleer definitief aanvaard te worden. Een student met minder dan 62,5 % blijft steeds uitgesloten.

De Professional Curriculum beslaat drie studiejaren. Het eerste jaar bevat uitsluitend verplichte vakken. Geen student mag het tweede jaar aanvangen zonder vooreerst een grondige cursus in boekhouding te hebben gevolgd. In dit tweede jaar zijn in beginsel eveneens alle vakken verplicht, doch studenten, die ten minste 67,5 % van de punten behaalden in het eerste jaar, mogen vier uren per semester vervangen door derde jaars-kursussen. In het derde jaar stelt de student zelf zijn programma op; uitzonderlijk be gaafden kunnen dan toelating krijgen om de seminaries van de Graduate Curriculum bij te wonen.

Als pittige biezonderheid hoeft het bestaan vermeld van een First-Year Orientation Program; d.i. een intensief programma van één week, waarbij de eerstejaarsstudenten worden ingeleid tot de rechtsstudies, vooraleer de eigenlijke kursussen een aanvang nemen.

5. - Om tot de Graduate Curriculum te worden toegelaten moet men minstens zes jaar hoger onderwijs achter de rug hebben en de titel van LL. B. bekleden (of een hiermede gelijkgestelde titel, bekomen aan een Amerikaanse of vreemde Universiteit). Het Committee on Graduate Study beslist autonoom over de toelating tot dit postuniversitair programma.

De toekenningsvoorwaarden van de LL. M.- en J.S.B.-degree verschillen van universiteit tot universiteit. In Berkeley worden hiervoor de volgende ver eisten gesteld :

— Voor de LL. M.: met onderscheiding een studieprogramma van ten minste 16 semesteruren van goed-gekeurde kursussen of seminaries (of een gelijkgesteld programma van wetenschappelijk onderzoek) voltooien en bovendien een monografie opstellen « demonstrating a capacity for legal scholarship » (aldus het Announcement of the School of Law, Berkeley, 20 april 1960, blz. 18).

Voor de J.S.D. wordt dit studieprogramma tot 20 semesteruren opgevoerd; de kandidaat moet tevens een mondeling examen afleggen over vakken naar zijn keuze en een proefschrift opstellen, vatbaar voor publikatie, dat niet vroeger verdedigd mag worden dan zes maanden na het einde van het studieprogramma van twintig semesteruren.

De School of Law te Berkeley beperkt het aantal Graduate Students doorgaans tot een twaalfstal, waarvan meer dan de helft vreemdelingen; hierdoor is

het mogelijk deze studenten in de best mogelijke omstandigheden te leiden.

6. - Naast de regelmatige Curricula bestaan tevens aanvullende programma's.

Zoals vele rechtsfaculteiten, biedt deze van Cal te Berkeley zgn. Summer Sessions, een aantal kursussen die toegankelijk zijn voor leden van de balie en voor studenten die ten minste één jaar rechtsstudies voltooid hebben. Voor de studenten zijn deze zomerkursussen van belang omdat zij in aanmerking kunnen genomen worden tot het bereiken van het minimum-aantal semesteruren opgelegd tot het verkrijgen van de LL. B.-titel; daarbij bieden deze zomerkursussen aan studenten, die niet in de naaste omgeving woonachtig zijn, de mogelijkheid gedurende de zomermaanden ter plaatse te blijven zonder ijdel tijd te verliezen.

Tevens wordt telkenjare een Summer Workshop in International Studies ingericht. Ook dit programma bestaat uit een reeks kursussen, seminaries en oefeningen die specifiek allerlei problemen uit het internationaal recht en de internationale politiek behandelen, waarbij vooral de praktische aspecten worden benadrukt. Dit programma is als volgt aangekondigd :

« In the Summer Workshop a group made up of younger instructors from other Law Schools and of recent graduates in law spend five weeks working together and with members of the Law faculty and other qualified persons developing further knowledge about facts and situations bearing upon the lawyer's responsibilities and opportunities in international matters » (Announcement of the School of Law, Berkeley, 1960, blz. 22).

Dit uittreksel biedt een juiste weergave van wat de Workshop in feite inhoudt; nochtans verdient het hoogstaande peil van dit programma een biezondere vermelding.

Tevens bestaat sinds zeer kort een Centrum voor de studie van het recht van Kommunistisch China, wellicht het eerste in zijn genre; het is nog te vroeg om over de activiteiten te kunnen oordelen, doch de persoonlijkheid van de directeur, Professor Cohen, staat borg voor een flinke werking.

Als verdere aanvullende initiatieven dienen aangestipt :

- De sterk doorgedreven pleitoefeningen;
- Het regelmatig uitnodigen van buitenlandse professoren en personaliteiten tot het houden van lezingen; aldus, in 1959-1960, o.m.: Professor H. Kelsen, Professeur P. Reuter en de Heer Rueff;
- Het verlenen door de School of Law van studiebeurzen aan studenten voor verdere studies in het buitenland;
- Een biezonder akkoord tot kooperatie met de Universiteit van Keulen.

Tenslotte kunnen degelijke studenten medewerken aan de California Law Review. Elke degelijke rechtsfaculteit in de U.S.A. geeft haar eigen tijdschrift uit. De intense concurrentie die bestaat tussen de diverse rechtsfaculteiten is een borg voor de waarde van deze juridische publikaties. De doktrinestudiën worden verzorgd door vooraanstaande professoren en juristen, terwijl de kritische nota's bij de rechterlijke uitspraken verzorgd worden door de studenten, weliswaar o.l.v. een bevoegd professor; op deze wijze verwerven de studenten een niet te verwaarlozen praktische ervaring.

Doceertechniek.

7. - De doceertechniek wordt gekenmerkt door de Case-Method als systeem van onderricht, de vereiste van een degelijke voorarbeid vanwege de studenten — «required reading» — en de sokratische onderwijsmethode.

Wat is de Case Method? Duidelijkheidshalve moeten wij hier een begrippendifferentieatie invoeren tussen de case method als research-modaliteit — aangewend in elk wetenschappelijk onderzoek — en als pedagogische methode (cfr. Plasschaert, art. cit., 897-898; over de case method raadplege men verder Radin, *The Dilemma of Legal Teaching*, in: 30 *Iowa Law Review* 1945, blz. 355 e.v.). Deze laatste bestaat in een haast uitsluitend steunen op gevallen uit de jurisprudentie bij het doceren van het recht. Vanaf het allereerste kollege behandelt de Professor konkrete gevallen uit de werkelijkheid van het sociale leven gegrepen en waarover door een rechterlijke beslissing uitspraak werd gedaan; bij ontstentenis hiervan worden denkbeeldige situaties aangewend. Steeds echter gaat men uit van een konkreet geval om hieruit de toe te passen rechtsregel af te leiden; waarlijk een zuivere toepassing van de inductieve methode.

Dergelijke methode kan slechts slagen indien de studenten zich onderwerpen aan een regelmatige voorarbeid. In plaats van duidelijke syllabi waarin de student zonder veel moeite een overzichtelijk beeld verwerft van het geldende recht, bestaan de handboeken in de V.S.A. uit lijvige «Cases and Materials», d.i. de samenbundeling van teksten van een ganse gamma rechterlijke uitspraken (eventueel) wetteksten, uittreksels uit tijdschriftartikelen, bondige nota's en, in het beste geval, per afdeling een schematische samenvatting. Voor elke les hoeft de student een aantal van deze teksten door te maken en in te studeren; dit heet *required reading*. Uit elk der cases moet hij het toegepaste rechtsbeginsel afleiden.

De kolleges zelf dan bestaan uit het gezamenlijk bespreken van de opgelegde gevallen. De taak van de Professor bestaat in het uitlokken en het leiden van de discussie en het aantonen van de samenhang tussen de verschillende cases. Steeds mag hij onderbroken worden door een student die een andere mening is toegedaan; gebeurt dit niet, dan zal hij zelf reacties uitlokken en de studenten naar hun inzicht vragen. Het weze hier aangestipt dat de doorsnee-hoogstudent in de V.S.A. zich zeer ernstig toelegt op zijn studies, gewetensvol zijn *required reading* volbrengt en met een van jongsaf aangeleerde vrijmoedigheid aan de discussies deelneemt.

8. - Eksamens. De examens zijn schriftelijk en bestaan in het oplossen van konkrete gevallen overeenkomstig het geldende recht, aan de hand van de rechterlijke precedentes. Doorgaans mogen de studenten hun handboek gebruiken — het zgn. Open Book-system. Men stelt de student dus waarlijk in de positie van een advocaat, die een zaak te behandelen krijgt. Als technisch detail valt te vermelden dat de examens geschieden zonder enig toezicht — het zgn. Honor System. De studenten worden geacht voldoende eerlijkheid en zelfbeheersing te hebben om niet tot spieken over te gaan.

Het is kenschetsend voor het Amerikaanse karakter dat dit stelsel over het algemeen behoorlijk werkt.

Meerdere professoren laten toe het examen te vervangen door het opstellen van een monografie over een onderwerp binnen het kader van de gedoeerde cursus.

9. - Begunstigende factoren. Verscheidene elementen werken de geschetste doceertechniek in de hand.

A) De structuur van de Common Law.

Hoewel het verschil tussen de Angelsaksische Common Law en onze Civil Law al te vaak overdreven wordt, is er toch een essentieel onderscheid, dat best kan gedefinieerd worden als een verschil in bronnenstructuur en begrippenarsenaal⁽³⁾. De Common Law leunt in hogere mate aan bij gerechtelijke precedentes en is dan ook minder systematisch. Hiertegenover staat bij ons het essentialisme, zo typisch voor Europa, en een benadrukken van het wettenrecht; vandaar een totaal andere «approach».

De Common Law leent zich dan ook bij uitstek tot de Case Method, hoewel deze ook in nieuwe takken van het recht met vrucht wordt toegepast, o.m. in het sociaal recht en het sociaal zekerheidsrecht.

B) De vorm van de Amerikaanse rechterlijke beslissingen.

Hier staat men haast voor een *conditio sine qua non* van de Case Method.

Elke Amerikaanse uitspraak bevat vooreerst een gedetailleerde uiteenzetting van de feiten. Vervolgens wordt de opinie weergegeven van de meerderheid van de rechters. Geenszins echter in een opeenvolging van overwegingen volgens één strakke denklijn, maar wel in de vorm van een vlotte uiteenzetting, met soms zelfs een aantal beschouwingen naast de kwestie. Niet zelden wordt de meerderheidsbeslissing gevonden op basis van een verschillende argumentatie; in dit geval staat men voor meerdere meerderheidsopinies. Tenslotte volgt de *dissenting opinion*, die voor de studenten vaak belangrijker is dan de uitspraak van de meerderheid, omdat men de opwerpingen tegen deze hier aantreft en dit een goede basis voor de bespreking tijdens de cursussen kan zijn.

Zo de Case Method als pedagogiek bij ons nooit zal kunnen ingevoerd worden, ligt de oorzaak juist in de vorm van de jurisprudentiële beslissingen, vooral die van de hogere gerechtshoven, die haast nooit een omstandig beeld van de feiten ophangen. De Case Method zou falen bij gebrek aan cases⁽⁴⁾!

C) De psychologische vorming van de studenten.

Reeds werd gewezen op het feit dat de Amerikaanse jeugd van jongsaf vrijmoedig leert omgaan met haar opvoeders. Daarbij komt nog de voorbeeldige ijver waarmee de hoogstudent zich toelegt op zijn studies, wat gedeeltelijk kan verklaard worden door het feit dat bijna allen self-supporting zijn en dus in hun eigen onderhoud moeten voorzien, terwijl velen gehuwd en huisvader zijn.

D) De enorme financiële mogelijkheden van elke Amerikaanse Rechtsfakulteit.

Elke Europeaan die een Amerikaanse Universiteit bezoekt wordt onvermijdelijk getroffen door haar blijkbaar onuitputtelijke rijkdom. Nooit wordt vergeefs beroep gedaan op verenigingen als de Rockefeller Foundation en de Ford Foundation.

Cal geniet bovendien als staatsuniversiteit van de steun van het grandioos wetenschappelijk beleid van de overheden van Californië. Het kan dan ook geen verwondering baren dat onvergelykelijke opzoekingsmodaliteiten kunnen in het leven geroepen worden.

De School of Law te Berkeley beschikt over ruim dertig Professoren — waaronder zeer vooraanstaande, zoals S. A. Riesenfeld, A. A. Ehrenzweig, W. L. Prosser, John G. Fleming, e.a. — en 15 Visiting Lecturers in Law, die allen full-time aan de fakulteit verbonden

zijn. De rechtsbibliotheek, hoewel minder uitgebreid dan deze van Harvard Law School, is volledig nopens het Angesakische recht en zeer goed gedocumenteerd over het buitenlandse recht ⁽⁵⁾; tevens staan abonnementen uit op een indrukwekkend aantal Amerikaanse en buitenlandse tijdschriften ⁽⁶⁾.

Voor- en nadelen van de doceertechniek.

10. - Voordelen.

A) Een eerste en essentieel voordeel is het verwezenlijken van een diepgaand menselijk en geestelijk contact tussen Professoren en studenten. Vermits een talrijk en hoogstaand academisch personeel zich fulltime kan wijden aan de vorming van de studenten, is het niet alleen mogelijk kleine klassen in te richten met maximum 25 deelnemers, wat een vereiste is voor de degelijke funktionering van de Case Method, maar tevens kan aan elke student een bijzondere aandacht besteed worden. Steeds mag de student dan ook zijn Professor opzoeken en hem zijn moeilijkheden voorleggen. Aldus bestaat de mogelijkheid tot een rijke vorming, die niet uitsluitend beperkt blijft tot de onderwezen materie.

B) Op zuiver studiegebied leidt de Amerikaanse doceertechniek eveneens tot voordelige resultaten.

Door de sokratische leermetode wordt een actieve deelneming in de lessen bereikt; de Professor heeft steeds een grondige controle over de vorderingen van zijn studenten.

De Amerikaanse doceertechniek verplicht de studenten tot een konstant doorwerken tijdens het academisch jaar. Het bijwonen van kursussen zonder de required reading te hebben doorgemaakt is totaal nutteloos, wijl meerdere absenties onvermijdelijk leiden tot een zekere mislukking op het examen; inderdaad het verband tussen de verschillende cases alsmede de wetenswaardigheden van elke case kunnen slechts in de kolleges aangeleerd en aangevoeld worden. Terecht wordt dan ook een streng toezicht uitgeoefend op de aanwezigheid in de kolleges.

De verplichting van een konstante arbeid heeft tot gevolg dat de doorsnee-rechtsstudent in de V.S.A. bij het einde van zijn studies een grotere kennis en degelijker vorming heeft opgedaan dan zijn Europese « *commolito* » ⁽⁷⁾. De topstudent echter staat doorgaans niet op hetzelfde peil als dit in Europa het geval is, omdat alle persoonlijk studie-initiatief praktisch uitgesloten is (zie verder, sub nr. 11,B).

C) Een ander waardevol element van het Amerikaanse systeem is het examenstelsel. Het memoriseren is tot een strikt minimum herleid. Het oplossen van konkrete gevallen eist van de student de inzet van zijn denkvermogen; geheugenwerk alleen volstaat niet. Aldus bestaat een meer betrouwbare maatstaf bij de beoordeling van betrokkene.

D) Tenslotte moet nog als voordeel vermeld een gevorderde praktische opleiding, of, naar de formulering van de Heer S. Plasschaert, een betrokkenheid op het konkrete rechtsfeit.

11. - Nadelen.

a) Het grote nadeel is wel dat nooit een « *gesamt-bild* » van het bestudeerde rechtsgebied verkregen wordt. Elk kollege behandelt slechts een klein deel en zelfs mits een uitstekend Professor wordt nooit een overzichtelijk geheel bereikt in de mate van de syllabi ten onzent. Bovendien zijn zelfs de beste Casebooks

niet volledig, en vindt de student geen tijd om persoonlijk dieper op de problematiek in te gaan.

« The students never obtain a general picture of the law as a whole, not even a picture which includes only the main features » (Professor Redlich, aangehaald door Prof. S. A. Riesenfeld, art. cit.).

Het kenmerk van de Amerikaanse rechtsstudent is dan ook een gebrek aan syntese. Hoewel over het algemeen zeer bedreven in de diskussietechniek, valt het de doorsnee-student vaak lastig de essentialia van een bepaald rechtsinstituut weer te geven; wel zal hij vlot een hele reeks details, gebaseerd op een verbijsterend aantal cases, debiteren.

B) Een volgend verwijt dat de Amerikaanse leermetode kan toegestuurd worden is dat zij tijdrovend, vervelend en mekanisch is. Het uitsluitend bestuderen van cases, die dikwijls overvullige beschouwingen inhouden, of herhalen wat reeds in vroegere cases uitvoerig werd behandeld, brengt onvermijdelijk een groot tijdverlies mede. Bovendien wordt het op de duur in hoge mate monotoon, en al te dikwijls herleid tot een mekanisch samenvatten van de zaak — de briefing — zonder dat de student zich bezint over de diepe inhoud, de « *rules of law* » die erin vervat liggen.

Wat meer is, deze methode sluit in feite persoonlijk studie-initiatief uit. Het overvloedige required reading belet de student zich nog in een probleem buitenaf te verdiepen; hoogstens zal hij nog de tijd vinden om voor een bepaald vak een paper op te stellen ter vervanging van het examen. Zoals reeds opgemerkt, brengt dit mede dat de topstudenten niet dezelfde mogelijkheden hebben als in ons stelsel.

C) Tenslotte is het duidelijk dat het Amerikaanse stelsel slechts behoorlijk kan werken mits een beperkt publiek in de kolleges.

Besluit.

12. - Hoger werd reeds aangetoond dat de Case Method in België geen bestaansmogelijkheden heeft, al ware het slechts wegens de formulering van de rechterlijke beslissingen. De sokratische onderwijsmethode is meestal evenmin aangewezen, omdat het academisch personeel niet in voldoende aantal aanwezig is en minder tijd beschikbaar heeft voor de studenten. Nochtans wil dit niet zeggen dat in de bestaande toestand niets zou kunnen overgenomen worden van het Amerikaanse stelsel.

Het reading system zou kunnen ingevoerd worden, nml. de verplichting om, naast de syllabus van de docerende Professor, een aantal algemene kommentaren en gespecialiseerde werken te lezen.

Een verandering van het examenstelsel in de zin van het Amerikaanse lijkt eveneens wenselijk, alsook het fakultatief vervangen van de examens door het opstellen van een monografie.

De bestaande seminaries en praktische oefeningen zouden verder uitgewerkt kunnen worden.

Dit alles zou de grote massa der studenten tot een grotere denkinspanning en een regelmatiger arbeid nopen dan thans het geval is. Nochtans mag niet zo ver gegaan worden dat persoonlijk studie-initiatief uitgeschakeld wordt. Wel moet bereikt worden dat de studenten zich uitsluitend aan hun rechtsstudies moeten wijden.

13. - Tenslotte nog deze bemerking : elke Amerikaanse student kan, mits hij een oordeelkundige keuze heeft gedaan in zijn laatste jaar, bijna dadelijk een nuttig element zijn voor de praktijk. Bij ons is het

studieprogramma verplicht, enkele keuzevakken niet te na gesproken. Welnu, het moet vastgesteld dat dit programma een algemene strekking heeft en meer specifiek gericht is op de vorming van advocaten en magistraten. Het is echter niet aangepast aan de noden van het bedrijfsleven. Deze aanpassing kan bereikt worden :

— hetzij in het kader van het bestaande programma, door het inrichten, naast de reeds bestaande aanvullende licenties (verzekeringsrecht en -economie, sociaal recht, fiscaal recht, e.a.), van een nieuwe, nml. in het ondernemingsrecht, waar boekhouding, handels, sociaal-, fiscaal- en economisch recht zou gedoceerd worden met bijzondere aandacht voor de praktische noden van een onderneming;

— hetzij door een algemene hervorming van het studieprogramma, waarbij aan de studenten een ruime keuzemogelijkheid zou geboden worden.

Wanneer de jurist in de V.S.A. van groter nut is voor de nijverheid, dan schuilt de oorzaak juist in een betere gerichtheid van het rechtsonderwijs.

GRETA en LOUIS PAUL SUETENS.

(1) Meer nog dan Harvard vertoont de University of California een dynamisch karakter, daar zij kan beschikken over indrukwekkende kredieten die haar als staatsuniversiteit worden toegekend door de staat Californië, die terecht fier gaat op een zeer hoogstaand wetenschappelijk beleid.

Cfr. het weekblad Time: « The only other campus Cal cares to be compared with is Harvard. In one important rating of the academic world — memberships in the National Academy of Sciences — Cal and Harvard are neck to neck (63 to 63) ... Cal now has eight Nobel prize winners and more Guggenheims than any other U.S. University ». (Atlantic Edition, October 17, 1960, p. 46-50).

(2) Nopens de inrichting van de advocatenverenigingen in de V.S.A., raadplege men de bijdrage van de heer J. L. Blondeel in Jaarboek VI van het Vlaams Rechtsgenootschap Leuven, 1960, blz. 4-8.

(3) Aldus Professor G. Van Hecke in de kolleges van « Inleiding tot de Rechtsvergelijking », cursus gedoceerd in het kader van het Studiecentrum voor Buitenlands Recht en Rechtsvergelijking aan de Katholieke Universiteit te Leuven.

(4) Aldus ook Professor Albert A. Ehrenzweig in de kolleges van « Comparative Jurisprudence », cursus gedoceerd aan de School of Law te Berkeley.

(5) De bibliotheek is o.m. zeer goed voorzien voor wat het Duitse, Franse en Italiaanse recht betreft; minder voor het recht der Benelux-landen.

(6) Voor België zijn er als algemene tijdschriften: Journal des Tribunaux, Revue Critique de Jurisprudence Belge; het Rechtskundig Weekblad ontbreekt echter. Terloops weze erop gewezen dat de rechtsbibliotheek van Harvard beter voorzien is voor het Belgisch recht en dat daar o.m. het Rechtskundig Weekblad wel aanwezig is.

(7) In deze zin ook Professor A.A. Ehrenzweig.

Ontwerp van de Commissie der Europese Economische Gemeenschap strekkende tot de toepassing van de regels betreffende de mededinging voorzien in het Verdrag van Rome

I. Inleiding.

1. Zoals bekend bevatten de artikelen 85 tot en met 94 van het Verdrag van Rome (1) de regels betreffende de mededinging. In afdeling 1 die de regels voor de ondernemingen bepaalt, zijn voorzeker de artikelen 85 en 86 de belangrijkste. Zij formuleren een reeks algemene principes die reeds heel wat commentaar hebben ontlokt (2).

Artikel 87 voorziet dat de beginselen geformuleerd in de artikelen 85 en 86 bij verordeningen of richtlijnen zullen gepreciseerd worden door de Raad der Ministers op voorstel van de Commissie en na raadpleging van de Vergadering (3). In geval deze verordeningen of richtlijnen werden uitgevaardigd vóór 31 december 1960 vergden zij de eenparigheid van stemmen van de Raad der Ministers. Indien de bedoelde voorschriften na hoger vernoemde datum worden goedgekeurd volstaat de gekwalificeerde meerderheid.

Op 28 oktober 1960 werd door de Commissie een voorstel terzake aan de Raad der Ministers gedaan. Het is dit voorstel — dat nog niet werd aanvaard — dat wij hierna zullen bespreken (4). Wij zullen verder gemakkelijksheidshalve door de letter V het Verdrag van Rome en door de letter R het ontwerp van reglement aanduiden.

2. Het voorstel van reglement maakt een fundamenteel onderscheid tussen de reeds bestaande overeenkomsten en deze die na het in voege treden van het reglement zouden tot stand komen. Het beperkt zich verder tot de interpretatie van art. 85 en laat art. 86 dat betrekking heeft de economische machtspositie, totaal buiten beschouwing (5).

II. Regime der bestaande overeenkomsten.

A. Categorieën van overeenkomsten.

Het ontwerp voorziet vier mogelijkheden.

3. De overeenkomsten tussen ondernemingen, besluiten van ondernemingsgroeperen en onderling afgestemde feitelijke gedragingen, die binnen de gemeenschappelijke markt :

a) op rechtstreekse of zijdelingse manier de minima, maxima of vaste prijzen voor goederen of diensten vaststellen;

b) de productie, de afzet of de investeringen beperken;

c) de markten per streek, per clientèle of volgens andere criteria verdelen;

d) de invoer of de uitvoer tussen de Lid-Staten op een of andere manier beletten, beperken of reglementeren.

Voor deze overeenkomsten wordt een aangifteverplichting voorzien : Deze aangifte dient gericht tot de Commissie binnen de 6 maand ingaande met het in voege treden van het reglement (R. 5 § 1).

Na de aangifte, dient een aanvraag gedaan ten einde op grond van V 85 § 3 aan de voor V 85 § 1 uitgevaardigde verbodsbepaling te ontkomen. Deze aanvraag dient gedaan binnen de 6 maand volgend op de aangifte (R 6 § 1).

Men kan ook de aanvraag doen, binnen de 6 maand volgend op het invoege treden van het reglement; in dat geval is de aangifte waarover hierboven sprake niet noodzakelijk (R 6 § 2).

Stippen we verder aan dat de overeenkomsten die vallen onder de bepalingen van a, b en c slechts dan

bedoeld worden wanneer ondernemingen ressorterend onder verschillende Lid-Statens hieraan deelnemen (R 5 § 2°). Dat houdt o.i. niet in dat deze overeenkomsten de handel tussen Lid-Statens ongunstig zouden kunnen beïnvloeden, wat een der basisvoorwaarden is gesteld door V 85 § 1. Men komt dus tot de vaststelling dat door de aangifteverplichting overeenkomsten getroffen worden die niet per se onder de toepassing van V 85 § 1 vallen (6).

4. De overeenkomsten waarbij slechts twee ondernemingen betrokken zijn en die tot uitsluitend doel hebben :

a) de vrijheid van prijsvorming of de transactievoorwaarden van de ene partij bij de voortverkoop der goederen die ze van de andere partij kocht, te beperken;

b) aan de koper of de gebruiker van brevetten, tekeningen en modellen of fabrieksmerken bij de uitvoering dezer rechten beperkingen op te leggen;

c) een leverancier te verplichten bepaalde goederen exclusief aan een klant te verkopen;

d) een klant te verplichten sommige goederen exclusief bij een leverancier te kopen of,

e) een exclusieve vertegenwoordiging voor sommige produkten of diensten van een onderneming in te stellen (R 5 § 3).

Voor deze overeenkomsten wordt geen aangifteverplichting voorzien. Zij zijn bovendien van het indienen ener aanvraag vrijgesteld. Binnen het jaar zal de Raad der Ministers op voorstel van de Commissie, de speciale beschikkingen onderzoeken die eventueel voor deze overeenkomsten zouden kunnen worden uitgevaardigd in afwijking op het reglement (R 18).

5. Voor de overeenkomsten, besluiten of onderling afgestemde feitelijke gedragingen die voor het in voege treden van het toepassingsreglement door de bevoegde overheid van een Lid-staat, in toepassing van V 85 § 3 als niet bedoeld door V 85 § 1 werden verklaard (R 19 § 1) (7), bestaat alleen de verplichting binnen de 3 jaar een aanvraag te doen tot het bekomen der afwijking voorzien bij V 85 § 3. Het is de Commissie die over de aanvragen tot hernieuwing der afwijkingen beslist (R 19 § 2).

6. Voor de overeenkomsten, besluiten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen bedoeld bij V 85 § 1 maar die aan de aangifteverplichting ontsnappen (R 6 § 3) (8) is alleen de binnen de 3 jaar te formuleren aanvraag voorzien.

In feite maakt het ontwerp een onderscheid tussen gevaarlijke en minder gevaarlijke overeenkomsten. De « gevaarlijke » vermeld sub. 3 moeten uiterlijk binnen het jaar aangegeven worden en een aanvraag tot verder bestaan hebben ingediend. De niet gevaarlijke — het Reglement onderscheidt er drie — zijn van de aangifteverplichting vrijgesteld. Zij kunnen ofwel een speciaal statuut krijgen, zoniet moeten ze pas binnen de 3 jaar een aanvraag tot voortbestaan indienen.

7. De overeenkomsten, besluiten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen bedoeld bij V 85 § 1 en waarvoor binnen de gestelde termijn geen aanvraag werd gedaan zijn van ambtswege verboden zonder dat terzake een voorafgaande beslissing nodig is (R 6 § 7). Het ontwerp bepaalt evenwel niet of het verbod « ex nunc » of « ex tunc » werkt (9).

B. De behandeling der aanvragen.

8. Deze behandeling is praktisch exclusief aan de Commissie toevertrouwd die beschikt over een termijn van 3 jaar om te beslissen over de aanvragen. Deze termijn gaat in vanaf het ontvangen der aanvraag (R 6 § 6).

9. In geval de Commissie na onderzoek tot de conclusie komt dat de toepassing van V 85 § 3 niet mogelijk is fixeert zij voor de belanghebbenden een termijn van maximum één jaar, bij het verstrijken van dewelke het verbod voorzien bij V 85 § 1 ingaat (10). Uit de combinatie van R 6 § 1 en § 4 is af te leiden dat de beslissing van de Commissie niet terugwerkt en niet ingaat op de datum waarop ze werd getroffen maar wel op het ogenblik dat de gestelde termijn (maximum 1 jaar) is verstreken.

10. De belanghebbende Lid-staten krijgen afschrift van de tot de Commissie gerichte aanvraag en worden bij het onderzoek betrokken (R 2 § 1). Men stelt evenwel vast dat de Commissie niet verplicht is de belanghebbende zelf te horen. Zij heeft de bevoegdheid om het te doen op grond van R 9, 10 en 11, maar zulks is voor haar geen verplichting.

11. De Commissie heeft exclusieve bevoegdheid om over de ingestuurde aanvragen te beslissen zulks onder voorbehoud van de controle der beslissing door het Hof van Justitie (R 2 § 2).

12. Zo lang geen enkele aanvraag werd gedaan en zelfs wanneer de termijnen om dergelijke aanvraag te doen, niet verstreken zijn blijven de nationale gezagsorganen bevoegd om V 85 § 1 toe te passen overeenkomstig V 88 en zulks onder voorbehoud van controle dezer beslissing door het Hof van Justitie (R 7 § 1).

De Commissie kan, door beslissing na de bevoegde organen der Lid-staten te hebben gehoord, vast stellen dat een overeenkomst, besluit of onderling afgestemde feitelijke gedraging onder de toepassing van V 85 § 1 valt (R 7 § 2).

Dit artikel houdt dus in :

a. dat tijdens een periode van 3 jaar na in het in voege treden van het Reglement én de nationale gezagsorganen én de Commissie bevoegd zijn om V 85 § 1 toe te passen.

b. dat na deze periode van 3 jaar de exclusieve bevoegdheid terzake aan de Commissie wordt overgedragen.

III. Regime der overeenkomsten af te sluiten na het in voege treden van het reglement.

13. Alle na het in voege treden van het reglement af te sluiten overeenkomsten voor zover zij bedoeld worden door V 85 § 1, zijn verboden zonder dat enige voorafgaande beslissing hiertoe nodig is (R 1 § 1), m.a.w. alvorens tot stand te komen moeten deze akkoorden worden voorgelegd aan de Commissie die onderzoekt of het voordeel van V 85 § 3 kan worden toegestaan (R 1 § 2).

14. De Commissie heeft 6 maand tijd om schriftelijk haar oppositie tegen de aanvraag bekend te maken. In geval zij binnen de 6 maand geen oppositie betekent mag de overeenkomst in werking treden (R 4 § 1).

De Commissie doet oppositie :

a. wanneer zij na voorlopig onderzoek van oordeel is

dat V 85 § 1 van toepassing is en dat V 85 § 3 niet zal kunnen worden ingeroepen;

b. wanneer het bevoegde gezagsorgaan van een Lid-staat hiertoe een gemotiveerde vraag heeft gedaan ten minste 2 maand vóór het verstrijken van de termijn van 6 maand waarover hoger sprake (R 4 § 2).

In geval van oppositie mag elke betrokken onderneming een beslissing van de Commissie eisen (R 4 § 3).

Men stelt dus vast dat het oppositierecht van de Commissie opschortend werkt. Nergens vindt men een aanduiding binnen welke termijn na betekening van oppositie door de Commissie, door deze laatste een beslissing dient genomen.

15. Zo overeenkomsten, besluiten of onderling afgestemde feitelijke gedragingen voorlopig beschouwd werden als niet vallend onder de verbodsbepalingen van V 85 § 1, en de Commissie achteraf de aanvraag verwerpt bepaalt zij de datum van inwerking treden van het uitgevaardigde verbod (R 4 § 4) (11).

16. Het onderzoek geschiedt op dezelfde manier als voor de reeds bestaande overeenkomsten (cf. nr 10).

IV. *Gemeenschappelijke bepalingen voor de twee categorieën overeenkomsten.*

a. *De beslissing van niet toepasselijkheid van V 85 § 1.*

17. Het voordeel van bedoelde beslissing wordt toegestaan voor een beperkte duur en kan met lasten en voorwaarden gepaard gaan (R 3 § 1). Nergens wordt gezegd dat de afwijkingen toegestaan voor reeds bestaande overeenkomsten aan de beschikking van R 3 § 1 onderworpen zijn. Het lijkt evenwel logisch zulks te aanvaarden.

18. De beslissing kan op aanvraag verlengd worden zo de voorwaarden voorzien door V. 85 § 3 nog steeds vervuld zijn (R 3 § 2).

De Commissie mag haar beslissing herroepen of wijzigen zo de toestand zich wijzigt op een der essentiële elementen van de beslissing, zo de belanghebbenden een der door de beslissing opgelegde verplichtingen niet naleven, zo de beslissing steunt op onjuiste aanduidingen of bedrieglijk werd bekomen, zo de belanghebbenden van de toegestane afwijking misbruik maken (R 3 § 3).

De voorwaarden in dewelke de Commissie haar beslissing kan herroepen of wijzigen, houden in dat de Commissie zich voornemt een bestendig toezicht uit te oefenen. Men stelt bovendien vast dat de Commissie het recht heeft het eventueel misbruik der toegestane afwijking te beoordelen en te sanctioneren. Wij staan dus voor een essentiële administratieve procedure, waarbij o.i. het Hof van Justitie over het hoofd werd gezien.

b. *Andere gemeenschappelijke bepalingen.*

19. Dat de Commissie zich voornemt een bestendig toezicht uit te oefenen blijkt ook nog uit de vaststelling dat ze het recht heeft om handelend op te treden ingeval zij een inbreuk constateert op de bepalingen van V 85 of 86. Ze mag na de bevoegde instanties der Lid-Staten te hebben aanhoord tussenkomen en door beslissing de ondernemingen en groeperingen der belanghebbende ondernemingen verplichten aan de gepleegde inbreuk een einde te stellen (R 8 § 1).

Zij kan minder drastisch optreden en vooraf aan-

bevelingen geven om deze inbreuk te doen ophouden (R 8 § 2).

20. De Commissie beschikt over een zeer vergaande informatiebevoegdheid die ze door haar eigen diensten of door deze van de belanghebbende Lid-Staat uitoefent (R 9,10,11 en 15) (12).

21. Haar wordt tevens het recht verleend boeten op te leggen bij gebrek aan mededeling van juiste inlichtingen, wanneer deze inlichtingen niet binnen de voorziene termijn werden verstrekt, of in geval men zich niet aan de nodige verificaties onderwerpt (R 9). De boeten kunnen gaan van 100 tot 5.000 rekeneenheden hetzij van 5.000 tot 250.000 Fr (R 12). Tevens worden dwangsommen van 2.500 tot 50.000 Fr voorzien in geval van vertraging bij de aangifte, bij het bevel tot ophouden van een vastgestelde inbreuk, bij het verstrekken van inlichtingen (R 13).

Tegen deze opgelegde boeten of dwangsommen bestaat verhaal bij het Hof van Justitie dat de boete mag verhogen, verlagen of kwijtschelden (R 14).

22. De Commissie en de bevoegde organen der Lid-Staten dienen het beroepsgeheim te bewaren (R 16). Het staat de Commissie vrij de door haar krachtens R 7 § 1 getroffen beslissingen integraal te publiceren. Zij mag anderzijds de beslissingen publiceren waarbij ze op grond van R § 1 2 de bepalingen van V 85 § 1 als niet toepasselijk heeft verklaard (R 17). Deze publicatie houdt rekening met het gewettigd belang der ondernemingen het beroepsgeheim te bewaren. Er is dus in zake deze publicaties geen verplichting voorzien.

V. *Slotbeschouwingen.*

23. De interpretatie van de Commissie stelt een (voorlopig ?) einde aan de betwisting nopens de echte betekenis van V 85. Deze interpretatie luidt : artikel 85 houdt een reeks verbodsbepalingen in waarvan in bepaalde gevallen kan worden afgeweken. Paragraaf 3 van artikel 85 schept dus geen categorie van zg. goede overeenkomsten, het duidt alleen aan in welke gevallen de verbodsbepaling van V 85 § 1 ongedaan kan worden gemaakt.

Het basis principe blijft dus het verbod en niet het beteugelen van het misbruik. Zo gezien stelt zich op Belgisch vlak onmiddellijk het probleem der inschakeling van onze wet van 27 Mei 1960 houdende beteugeling van het economisch matchtmisbruik, wet die zoals uit haar titel blijkt alleen de bestraffing van het misbruik beoogt (13).

24. Het reglement reduceert de tussenkomst der nationale instanties tot een minimum. Na een overgangsperiode van 3 jaar eigent de commissie zich op basis van R 7 het exclusieve recht toe van toepassing van V 85 wat tevens ook het exclusieve recht van interpretatie inhoudt.

Inderdaad iedere onderneming of groep van ondernemingen zal moeten uitmaken of eventueel bestaande of af te sluiten overeenkomsten al dan niet onder toepassing van V 85 § 1 vallen. Van het ogenblik af dat terzake enige twijfel kan bestaan, is men verplicht de Commissie te raadplegen. De Commissie gaat dus alvorens de vraag der toepasselijkheid van V 85 § 3 te onderzoeken, nagaan of de voorgelegde overeenkomst door V 85 § 1 wordt bedoeld (14). Zij is terzake oppermachtig. Niet alleen werden hier alle nationale in-

stanties maar ook het Hof van Justitie gepasseerd. Op het altaar van de eenheid in de toepassing werden hier vele offers gebracht (15).

25. Alhoewel de Commissie van het verbodsprincipe uitgaat, heeft zij de stelling ener nietigheid ab initio moeten opgeven. Inderdaad het kan tot 7 jaar duren alvorens een bestaande overeenkomst, die strijdig is met de bepalingen van het Verdrag zal worden opgedoekt. Men kan zich de vraag stellen: kan men deze termijnen inkorten rekening houdend met het administratieve opzet van het reglement? In ieder geval wordt de nietigheid van rechtswege waarover sprake in V 85 § 2 nogal elastisch opgevat.

Deze lange termijnen bieden anderzijds ook het bezwaar dat gedurende verschillende jaren de o.i. wenselijke gelijkheid in behandeling tussen oude en nieuwe overeenkomsten achterwege zal blijven.

26. Het gevaar van overbelasting van de Commissie (16) is niet denkbeeldig. Gaat zij niet door te veel aanvragen overspoeld worden? Zijn niet heel wat gecompliceerde toestanden te vrezen o.m. ingevolge het niet tijdig behandelen der aanvragen vooral rekening houdend met het feit dat in ieder geval een te laat-tijdig getroffen verbodsbepaling slechts voor de toekomst geldt.

27. Men voorziet wel een mogelijkheid tot publicatie der overeenkomsten maar van een publiciteit betreffende de aanvragen is geen sprake evenmin van een openbaarr register waarin alle toegelaten overeenkomsten zouden geboekt worden (17).

28. Het hier besproken ontwerp werd voor advies voorgelegd aan de economische sectie van het Sociaal Economisch Comité (V 193 - 198). Voornoemde sectie heeft zich met een ruime meerderheid verzet tegen de verplichte aangifte der overeenkomsten en de wens uitgedrukt dat men deze alleen in functie tot de mogelijk misbruiken zou beoordelen. Het voltallig Sociaal Economisch Comité heeft evenwel een ander geluid ten gehore gebracht, vermits hier de patronale afgevaardigden tegen en de afgevaardigden der werknemers voor het ontwerp stemden.

Het blijft dus nog altijd een open vraag of het hier besproken ontwerp al dan niet kans heeft op aanvaarding.

P. DE VROEDE.

(1) Verdrag houdende oprichting van de Europese Economische Gemeenschap — 25 maart 1957.

(2) Zie ondermeer L. Suetens, De Mededingingsregeling voor Ondernemingen in het Verdrag der Europese Economische Gemeenschap — R.W. 1959/60 col. 953-980 en de aldaar aangegeven bibliografie. Zie bovendien ook R. Plaisant — J. Lasser — Ententes et Marché Commun, Parijs 1959.

(3) Bedoeld wordt de vergadering bestaande uit vertegenwoordigers van de volkeren van de Staten die in de Gemeenschap zijn verenigd — art. 137 van het Verdrag.

(4) Deze tekst werd afgedrukt in het Tijdschrift « Le Marché Commun » janvier 1961, blz. 16-19.

(5) Zie ondermeer R. Plaisant, La C.E.E. et le projet de règlement relatif aux règles de commerce — Le Marché Commun n° 32 — janvier 1961, pp. 13-15. Volledigheidshalve dient evenwel aangestipt dat in R 8 eenmaal V 86 wordt vermeld cf. infra.

(6) Tot dezelfde conclusie komt ook W. Obernolte, Die Wettbewerbsregelung gewinnt Gestalt — Europäische Wirtschaft — 1960 — n° 22 — bl. 607.

(7) In zekere kringen heeft men in dit feit het bewijs gezocht van de Duitse invloed die zich bij het opstellen van het ontwerpreglement heeft laten gelden omdat in Duitsland een « Kartellamt » bestaat, dat dergelijke beslissingen kan treffen. Voor de werlegging van deze stelling zie W. Obernolte — Die erste Durchführungsverordnung zu den Kartellrechtlichen Bestimmungen des E.W.G. — Vertrages in französischer Sicht, Europäische Wirtschaft 1961 n° 8, pp. 177 - 182.

(8) Hier worden bedoeld de overeenkomsten:
a. die andere contractuele voorwaarden bepalen dan aan- of verkoopprijzen (V 85 § 1a — in fine).

b. die de technische ontwikkeling beperken of controleren (V 85 § 1b).

c. die ten opzichte van handelspartners bij gelijkwaardige prestaties ongelijke voorwaarden toepassen hun daarmee nadeel berokkenend bij de mededinging (V 85 § 1d).

d. die het sluiten van overeenkomsten afhankelijk stellen van de aanvaarding door de handelspartners van bijkomende prestaties welke naar hun aard of volgens het handelsgebruik geen verband houden met het ontwerp van deze overeenkomsten (V 85 § 1e).

(9) Plaisant R. op. cit. p. 14.

(10) Wij wensen hier even aan te stippen dat sommige bestaande overeenkomsten tot 7 jaar na het invoege treden van het reglement kunnen blijven voortwerken alvorens door de eventuele verbodsbepaling te worden getroffen.

(11) R. Plaisant — op. cit. p. 13 merkt hierbij op dat dergelijke nietigheid in het Frans recht niet bestaat.

(12) Vermelden we b.v.b. het recht de boekhouding van de bedoelde onderneming te controleren; het recht van toegang tot alle lokalen van de onderneming enz.

(13) Cf. ch. del Marmol, La Protection contre les abus de puissance économique en droit belge — Luik 1960, pp. 89-93.

(14) Nergens wordt voorzien wat de Commissie dient te doen zo zij tot de conclusie komt dat V 85 § 1 niet van toepassing is. Gaat zij een zg. negatief attest uitreiken waarbij deze niet toepasselijkheid wordt vastgesteld?

(15) Del Marmol, op. cit. p. 458 heeft terecht op het gevaar van deze toestand gewezen en bij anticipatie aangegeven dat de Belgische wetgever met de wet van 27 mei 1960 misschien niet al te best geïnspireerd is geweest.

(16) Plaisant — op. cit. p. 13 komt op tegen de te omslachtige toepassing die voor het naleven van V 85 werd voorzien.

(17) Zie W. Obernolte — Die Wettbewerbsregelung gewinnt Gestalt, Europäische Wirtschaft n° 22 — 1960 — bl. 604 - 610.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 4 november 1960.

Voorzitter en verslaggever: M. Vanderersch.
Procureur-generaal: M. Hayoit de Termicourt.
Advocaten: Mrs. Van Rijn en De Bruyn.

Huwelijk. — Uitvoering van de verplichting in de lasten van het huwelijk bij te dragen principieel ten huize van de echtgenoten. — Vereisten voor de toepasselijkheid van artikel 218, lid 2, B.W. en bepaling van de echtelijke verblijfplaats in geval van feitelijke scheiding.

De door artikel 218 B.W. (gewijzigd door artikel 1 van de wet van 30 april 1958) aan de echtgenoten opge-

legde verplichting in de lasten van het huishouden bij te dragen, moet in beginsel ter plaatse, waar het echtpaar verblijft, worden vervuld.

In geval van feitelijke scheiding mag het door lid 2 van voormeld artikel 218 toegekend voordeel alleen ingeroepen worden tegen de echtgenoot, die deze verplichting niet nakomt, d.w.z. de echtgenoot aan wiens schuld de scheiding en het voortduren ervan te wijten zijn.

Artikel 213, lid 1 B.W., met betrekking tot de keuze van de echtelijke verblijfplaats, is niet toepasselijk wanneer de man aan de door art. 212 B.W. opgelegde verplichting samen te wonen tekortkomend zelf de echtelijke verblijfplaats heeft verlaten en door zijn schuld de feitelijke scheiding heeft teweeggebracht.

De Backer t/ Van Lerberghe.

Gelet op het bestreden vonnis op 24 juni 1959 in hoger beroep gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 213 en 218 van het Burgerlijk Wetboek, zoals zij gewijzigd werden door de wet van 30 april 1958 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van de echtgenoten,

doordat het bestreden vonnis, bij bevestiging van de uitspraak van de eerste rechter en overneming van de redenen dezer beslissing, verweerster machtigt een som van 3.500 frank per maand op het loon van eiser te innen om reden dat, wanneer de echtgenoten gescheiden leven, de echtgenoot aan de verplichting in de lasten van het huishouden bij te dragen ontsnappen kan, wanneer hij bewijst dat zijn vrouw de schuld van de feitelijke scheiding draagt; dat in onderhavig geval eiser de schuld van de feitelijke scheiding draagt, daar hij in 1954 verweerster zonder reden verliet en een geding tot echtscheiding instelde dat hij verloor; dat, gezien zijn vroegere houding en zijn weigering met verweerster in hun eigen huis te Stabroek te gaan samenwonen — voorwaarde die voor de verzoening door verweerster gesteld werd, zijnaanbod het echtelijk leven elders te hernemen niet oprecht is en verweerster ernstige redenen heeft om eisers niet te volgen,

dan wanneer, 1) de verplichting in het huishouden bij te dragen in beginsel in de echtelijke verblijfplaats moet uitgevoerd worden, en de feitelijk gescheiden echtgenoot, die het voordeel van de afhouding vraagt bewijzen moet dat, wanneer, zoals in onderhavig geval de feitelijke scheiding, reeds sedert een tijd duurt, de aanhouding van de scheiding aan de andere echtgenoot, ten deze aan eiser te wijten is;

2) het de echtgenoot is, eiser, die in geval van onenigheid de echtelijke verblijfplaats vaststelt, en eiser deze te Brasschaat gevestigd had waar hij herhaaldelijk verweerster verzocht en aangeboden had het echtelijk leven te hernemen;

3) het motief dat het aanbod van eiser het echtelijk leven te hernemen dan alleen en uitsluitend niet oprecht zou zijn wanneer het in de vroegere echtelijke verblijfplaats te Stabroek zou gedaan worden, hetgeen door verweerster als voorwaarde van de verzoening gesteld werd, niet bij machte is het aanbod van eiser ongeldig te maken en onverenigbaar is met het recht van eiser de echtelijke verblijfplaats vast te stellen in geval van onenigheid daaromtrent;

4) de rechters over de grond aldus op grond van artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek beslissende, hun macht te buiten zijn gegaan door te zeggen dat eiser slechts een geldig aanbod van samenwoning in de vroegere echtelijke verblijfplaats kon doen;

zodat het bestreden vonnis de in het middel ingeroepen wetsbepalingen geschonden heeft;

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat de verplichting in de lasten van het huishouden bij te dragen, die aan de echtgenoten opgelegd wordt door artikel 218 van het Burgerlijk Wetboek, zoals het door artikel 1 van de wet van 30 april 1958 vervangen werd, in beginsel ter plaats waar het echtpaar verblijft moet vervuld worden; dat in geval van feitelijke scheiding, zoals ten deze, het door lid 2 van voormeld artikel 218 toegekend voordeel, alleen mag ingeroepen worden tegen de echtgenoot die deze verplichting niet nakomt, dit wil

zeggen de echtgenoot aan wiens schuld de scheiding en het voortduren ervan te wijten zijn;

Overwegende dat het vonnis, zowel in zijn eigen redenen als in de redenen van de eerste rechter waarnaar het verwijst, vaststelt dat aanlegger sinds de verlating van verweerster waaraan hij zich schuldig gemaakt heeft «verweerster voortdurend heeft getergd en onder meer tegen haar een echtscheidingsprocedure instelde, waarin hij echter niet slaagde», «dat hij voor zijn echtgenote niets dan afkeer koesterde, na alles in het werk gesteld te hebben om zich van haar te ontmaken en, los van haar, een nieuw leven te beginnen»;

Dat, dienvolgens, het vonnis vaststelt dat verweerster bewezen heeft dat het voortduren van de scheiding aan de schuld van verweerder te wijten is; dat het eerste onderdeel van het middel in feite niet opgaat;

Over het tweede, het derde en het vierde onderdeel:

Overwegende dat de rechter erop wijst dat, niet-tegenstaande al de door aanlegger aan verweerster, zijn echtgenote, aangedane ellende, deze zich tot verzoening bereid heeft verklaard, doch onder de voorwaarde dat verweerder opnieuw in de vroegere echtelijke verblijfplaats te Stabroek in een huis dat het eigendom van de echtgenoten is zijn intrek zou nemen; dat aanlegger zich hiertegen halsstarrig en zonder gegronde redenen verzet;

Overwegende dat het vonnis uit deze weigering en uit de vroegere gedraging van aanlegger jegens verweerster afleidt dat aanleggers voorstel om het echtelijk leven te hernemen niet oprecht is;

Overwegende dat deze beschouwingen het bestreden dispositief wettelijk rechtvaardigen; dat het in het middel bedoeld artikel 213, lid één, van het Burgerlijk Wetboek, met betrekking tot de keuze van de echtelijke verblijfplaats niet toepasselijk is, wanneer de man aan de door artikel 212 van hetzelfde wetboek opgelegde verplichting samen te wonen te kort komende, zelf de echtelijke verblijfplaats heeft verlaten en door zijn schuld de feitelijke scheiding van de echtgenoten heeft teweeggebracht;

Dat de laatste drie onderdelen van het middel naar recht falen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 8 november 1960.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Hallemans.

Advokaat-generaal : M. Dumon.

1. **Inkomstenbelastingen.** — Ontstaan van belasting-schulden vóór het in vereffening stellen van een handelsvennootschap. — Wijze waarop de aanslag op het kohier moet worden gebracht.
2. **Handelsvennootschappen.** — Bevoegdheid van de vereffenaars na het sluiten van de vereffening.
3. **Inkomstenbelastingen.** — Vertrekpunt van de termijn binnen dewelke een reclamatie moet gedaan worden.

1. *Aanslagen van belastingsschulden ontstaan ten laste van een vennootschap vóór dat haar vereffening verwezenlijkt is, moeten noodzakelijk ten laste en*

op naam van deze vennootschap op het kohier worden gebracht.

2. Vanaf het sluiten van de vereffening hebben de vereffenaars in principe geen macht meer om namens de vennootschap nog rechtshandelingen te verrichten. Krachtens artikel 194, vierde lid, van de samengeschiedelde wetten op de handelsvennootschappen, zijn de schuldeisers nog gerechtigd om hun rechten, die tegenover de vennootschap bestonden, te laten gelden gedurende een termijn van vijf jaar tegen de vereffenaars «in deze hoedanigheid» vanaf de bekendmaking van het sluiten van de vereffening. In zulk geval hebben de vereffenaars ontegenzegglijk het recht en de plicht in het belang en namens de vennootschap alle aanwezige rechtsmiddelen aan te wenden.
3. Het vertrekpunt van de termijn binnen dewelke een reclamatie moet gedaan worden is deze, die op het aanslagbiljet vermeld is als zijnde deze van de toezending, zo deze toezending regelmatig is.

Maes en Legein t/ Belgische Staat (Minister van Financiën).

Gelet op het bestreden arrest op 23 december 1958 door het Hof van Beroep te Gent gewezen;

Over beide middelen samen, afgeleid, het eerste, uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1317, 1319, 1320, 1322, 1349 van het Burgerlijk Wetboek, 1, 178, 188, 194 der samengeschiedelde wetten op de handelsvennootschappen, 61, paragraaf 3, 66, 67 der wetten op de inkomstenbelastingen, samengeschiedeld bij het besluit van de Regent van 15 januari 1948, 7 en volgende der wet van 6 september 1895, gewijzigd door artikel 1 der wet van 23 juli 1953 en artikel 19 der wet van 10 oktober 1945 inzake extra-belasting,

doordat het bestreden arrest verklaart dat de rechtspersoon, samenwerkende vennootschap Kustvisserijcentrale, nog zou bestaan vóór haar vereffening, en aanleggers bijgevolg nog de vereffenaars zouden zijn die een nog bestaande rechtspersoon vertegenwoordigen, en in die kwaliteit, een ontvankelijk bezwaar konden indienen tegen een aanslag die ingekohierd was in hoofde der samenwerkende vennootschap Kustvisserijcentrale, en een ontvankelijk verhaal konden instellen tegen een beslissing welke dit bezwaar als laattijdig verwierp,

dan wanneer, door de sluiting der vereffening, waarvan sprake in artikel 188 van de samengeschiedelde wetten op de handelsvennootschappen en de publicatie ervan in het Staatsblad (zie stuk 24), de rechtspersoon opgehouden had te bestaan, zodat aanleggers niet de vertegenwoordigers konden zijn van een bestaande rechtspersoon, en aldus geen bezwaar konden indienen tegen een aanslag in hoofde van de samenwerkende vennootschap Kustvisserijcentrale gevestigd, noch een fiscaal verhaal konden indienen tegen de beslissing welke dit bezwaar verwierpt;

en het tweede, uit de schending van de artikelen 97 van de Grondwet, 1317, 1319, 1320, 1322, 1349 van het Burgerlijk Wetboek, 61, paragraaf 3, 69 der wetten op de inkomstenbelastingen, samengeschiedeld bij besluit van de Regent van 15 januari 1948, 40 van het koninklijk besluit van 22 september 1937, 4 van het koninklijk besluit van 28 augustus 1926, gewijzigd door artikel 11 van het koninklijk besluit n° 4 van 22 augustus 1934, en artikel 19 der wet van 16 oktober 1945,

doordat, eerste onderdeel, het bestreden arrest, de forclusie weerhoudend omdat het bezwaarschrift op 6 juni 1947 werd ingediend, terwijl de aanslagbiljetten

als verzendingsdatum 3 januari 1955 droegen, en antwoordend op de opwerping van aanleggers als zou de verzending niet regelmatig zijn, zodat de bezwaartermijn niet beginnen te lopen was op 3 januari 1955, verklaart, dat ze wel regelmatig verzonden waren, daar op 5 januari voor ontvangst werd afgetekend door notaris Vileyn, en het blijkt uit de verklaring van de brievenbesteller, alsmede uit de mededeling van de Kredietbank, dat notaris Vileyn van de vertegenwoordigers der samenwerkende vennootschap minstens een stilzwijgend mandaat gekregen had om de brieven voor de samenwerkende vennootschap bestemd, in ontvangst te nemen,

dan wanneer onderscheid dient gemaakt tussen de betekening van een beslissing en het opsturen van aanslagbiljetten, en waar de betekening van een beslissing kan geschieden aan het domicilie van belanghebbende, of elders aan de belanghebbende zelf, of ook aan een volmachtdrager of vertegenwoordiger, dit alles niet te pas komt, wanneer het gaat om het opsturen van aanslagbiljetten, die aangetekend — terzake bedragen de aanslagen, boeten en verhoging buiten beschouwing gelaten, meer dan 1000 F — dienen opgestuurd aan het adres van de belastingplichtige, zodat waar in casu aanleggers opwerpen dat de aanslagbiljetten werden opgestuurd naar de Havenstraat, n° 12, terwijl de maatschappelijke zetel der (vroegere) samenwerkende vennootschap Kustvisserijcentrale, Kaaistraat, n° 10, was, ofwel opgestuurd werden aan notaris Vileyn, deze verzending niet regelmatig is, met het gevolg dat de bezwaartermijn niet begon te lopen per 3 januari 1955, datum der verzending, en er geen sprake kan zijn van forclusie,

tweede onderdeel, subsidiairlijk aan het eerste, het bestreden arrest verklaart dat zou blijken uit de verklaring van de brievenbesteller alsmede uit de mededeling van de Kredietbank, dat notaris Vileyn van de vertegenwoordigers van de samenwerkende vennootschap minstens een stilzwijgend mandaat gekregen had om de brieven voor de samenwerkende vennootschap in ontvangst te nemen,

dan wanneer aanleggers voor het Hof te Gent staande hielden dat notaris Vileyn geen stilzwijgende volmacht had om de aanslagbiljetten te ontvangen, en in dit verband alle beweringen der administratie weerlegden, maar ook in het bijzonder in verband met de door het arrest aangehaalde redenen, repliceerden dat de postdiensten zelf van oordeel waren dat de aanslagbiljetten ten onrechte afgegeven werden aan Mter Vileyn, zoals blijkt uit het stuk 18, en het arrest hierop geen passend antwoord geeft, terwijl verder de verklaring en de mening van een brievenbesteller van geen waarde kan zijn om te bewijzen of aanleggers volmacht hadden gegeven aan Mter Vileyn,

en dan wanneer uit de mededeling van de Kredietbank dd. 19 september 1957, waarvan sprake in het arrest, volgens dewelke, de vereffenaars alsmede notaris Vileyn, mondeling op de hoogte werden gebracht van de beslaglegging, en zij antwoordden dat er betwisting was, niet kan afgeleid worden dat notaris Vileyn taciete volmacht had om de aanslagbiljetten te ontvangen;

zodat artikel 97 van de Grondwet werd geschonden, in zoverre het bestreden arrest geen passend antwoord geeft op de besluiten, of zijn beslissing niet door voldoende vaststellingen steunt, of door een aangepaste redenering rechtvaardigt, ofwel het geloof verschuldigd aan de stukken 18 (bundel Hof van beroep) en de (stuk 21 bundel Gent) schendt, omdat deze stukken brief vanwege de Kredietbank dd. 19 september 1957 geen interpretatie toelaten zoals in het bestreden arrest weerhouden;

derde onderdeel, het bestreden arrest verklaart « dat waar de vereffenaars aan de Kredietbank hebben laten weten na ontvangst van het bericht van 3 mei 1955 en in verband met beslaglegging door het beheer der belastingen, dat de aanslagen betwist waren, zij niet ernstig kunnen beweren slechts op 4 maart 1957 kennis ervan gekregen te hebben », dan wanneer :

a) het bestreden arrest niet vaststelt of aanleggers een « kennisgeving » hebben ontvangen in de zin van artikel 61, paragraaf 3, dat wil zeggen een aan de belastingplichtige gegeven bericht, hetwelk de gegevens bevat van het kohieruitreksel, voorzien bij artikel 40 van het koninklijk besluit van 22 september 1937, en welk van dien aard is dat het de belastingsschuldige in staat stelt een reclamatie in te dienen,

b) aanleggers voor het hof te Gent opwierpen dat ze betwistten verwittigd te zijn geweest door de Kredietbank, en lieten opmerken dat er verwarring kan zijn met een aanslag die vroeger ingekohierd werd, en het bestreden arrest hierop niet antwoordt (schending van artikel 97 van de Grondwet);

Overwegende dat de betwiste aanslagen gevestigd werden op naam van de samenwerkende vennootschap Kustvisserijcentrale;

Overwegende dat uit het bestreden arrest en uit stukken waarop het Hof acht vermag te slaan, blijkt dat 1°) gezegde aanslagen die de gewone belasting voor het dienstjaar 1945, gehecht aan het dienstjaar 1954, en de extrabelasting betreffen, op 31 december 1954 op het kohier werden gebracht; 2°) de samenwerkende vennootschap Kustvisserijcentrale ontbonden werd door beslissing van haar algemene vergadering van 6 oktober 1945 en de genaamden Aloïs Maes en Maurice Legein als vereffenaars aangesteld werden; 3°) door beslissing van 4 juli 1953 een buitengewone algemene vergadering de afrekening van de vereffenaars goedkeurde en de sluiting van de vereffening vaststelde; 4°) deze vergadering besliste de boeken en stukken van de vennootschap aan de studie van notaris Vileyn over te maken, « bij wie meermaals brieven bestemd voor de vereffenaars van de Kustvisserijcentrale besteld worden », en, tenslotte, dat deze notaris van de vertegenwoordigers van de samenwerkende vennootschap mandaat gekregen had om de brieven voor deze laatste bestemd in ontvangst te nemen;

Overwegende dat de belastingsschulden die aanleiding gaven tot de betwiste aanslagen ontstonden ten laste van de vennootschap vóór dat haar vereffening verwezenlijkt werd;

Dat deze aanslagen noodzakelijk ten laste en op naam van deze vennootschap op het kohier dienden gebracht te worden;

Overwegende weliswaar dat, vanaf het sluiten van de vereffening, de vereffenaars in principe geen macht meer hebben om namens de vennootschap nog rechtshandelingen te verrichten;

Maar overwegende dat krachtens artikel 194, vierde lid, van de samengeschiedde wetten op de handelsvennootschappen, de schuldeisers nog gerechtigd zijn om hun rechten, die tegenover de vennootschap bestonden, tegen de vereffenaars « in deze hoedanigheid » te laten gelden gedurende een termijn van vijf jaar vanaf de bekendmaking van het sluiten van de vereffening;

Overwegende dat in onderhavig geval de administratie gerechtigd was om op naam van de vennootschap de belastingsschulden in te kohieren die te haren laste gelegd werden; dat, met in december 1954 tot deze inkohiering over te gaan en met op 5 januari 1955 het

aanslagbiljet te betekenen, ze haar rechten tegen genoemde vennootschap wettig deed gelden; ;

Overwegende dat zo de vereffenaars meenden, in het belang en namens de vennootschap, de rechten die de administratie aldus tegen deze deed gelden te moeten betwisten, ze ontegenzeglijk het recht en de plicht hadden de rechtsmiddelen aan te wenden die aan de belastingplichtigen door de wet toegekend zijn;

Overwegende dat het vertrekpunt van de termijn binnen dewelke een reclamatie moet gedaan worden de datum is die op het aanslagbiljet vermeld is als zijnde deze van de toezending, zo deze toezending regelmatig is;

Overwegende dat, luidens de vaststellingen van de feitenrechter, de aanslagbiljetten toegezonden werden aan het adres van de samenwerkende vennootschap Kustvisserijcentrale en overgemaakt werden, volgens de onderrichtingen van de vereffenaars, aan notaris Vileyn;

Overwegende dat dergelijke toezending regelmatig is;

Overwegende dat dienvolgens het arrest wettig het dispositief dat door het eerste middel wordt bestreden gerechtvaardigd heeft;

Dat het eveneens, eensdeels, zijn beslissing nopens de regelmaatigheid van de toezending van de aanslagbiljetten op gepaste wijze heeft gemotiveerd en, anderdeels, zijn beslissing dat de reclamatie, die slechts op 6 juni 1957 ingediend werd, te laat voorgelegd werd, wettig heeft gerechtvaardigd;

Dat, namelijk, uit de feitelijke elementen die het aanhaalt het arrest heeft kunnen afleiden dat notaris Vileyn mandaat had ontvangen om de bij ter post aangetekende verzendingen, bestemd voor de vereffenaars « qualitate qua » van de vennootschap, te ontvangen;

Overwegende dat, voor het overige, het tweede middel overbodige beschouwingen van het arrest aanvalt;

Dat geen van beide middelen kan aangenomen worden;

Om deze redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanleggers tot de kosten.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 8 september 1961.

Voorzitter : M. Somerhausen.

Raadsheren : M.M. De Bock en Van Bunnan.

Auditeur-generaal : M. Joachim.

Vreemdelingenpolitie. — Terugwijzingsbesluit. — Onderzoek naar de feiten die als gevaarlijk en nadelig voor de openbare orde werden beschouwd. — Vernietiging.

Uit het onderzoek naar de feiten, die als gevaarlijk en nadelig voor de openbare orde aan verzoeker verweten worden, heeft de Raad van State de gegrondheid der aangehaalde feiten als onvoldoende ernstig of als niet-bewezen aangezien, zodat het terugwijzingsbesluit van de minister vernietigd werd.

Caprotti t/ Belgische Staat (Minister van Justitie).

Arrest nr. 8771.

Gezien het op 5 april 1960 ingediende verzoek-

schrift, waarbij Giuseppe Caprotti de nietigverklaring vordert van de beslissing, op 20 januari 1960 genomen door de Minister van Justitie en op 6 februari 1960 ter kennis gebracht, bij welke beslissing hem bevel werd gegeven het Rijk te verlaten met verbod er terug te keren;

Overwegende dat verzoeker op 15 februari 1951 met een Italiaans paspoort als mijnwerker in België is toegekomen; dat hij achtereenvolgens in verschillende gemeenten op het vreemdelingenregister is ingeschreven; dat hij op 1 december 1951 een huwelijk met een Belgische vrouw heeft aangegaan; dat uit dit huwelijk drie kinderen zijn geboren; dat het bestreden besluit in deze voege is gemotiveerd :

« Aangezien de aanwezigheid van de hierna beter bepaalde vreemdeling, die niet in het bezit is van een vergunning om zich in het Rijk te vestigen, nadelig wordt geacht voor de openbare orde »;

Overwegende dat verzoeker betoogt, dat « zijn aanwezigheid zonder reden nadelig is geacht voor de openbare orde, dat hij de openbare orde immers nooit op enigerlei wijze heeft verstoord », dat de motivering dus een dwaling in rechte en in feite bevat;

Overwegende dat, volgens de laatste memorie van de tegenpartij, « de in de stukken van het dossier vermelde feiten door het aantal, de herhaling en de ernst ervan aantonen, dat de verzoekende partij zich schuldig heeft gemaakt aan een geheel van wanbedrijven, overtredingen, geweldplegingen, gevolgd door buitenechtelijke samenwoning met een kroeghoudster en verlating van familie, benevens overtreding van de Belgische wetgeving inzake arbeid van vreemdelingen »; dat de tegenpartij eraan toevoegt : « Zodanige feiten, zelfs al kan voor een deel ervan getwist worden over de oorsprong en de oorzaken in de gezinssfeer, zijn noch onbestaande, noch van die aard dat de Minister ze niet als gevaarlijk en nadelig voor de openbare orde zou mogen beschouwen »;

Overwegende dat de enige veroordelingen van verzoeker die uit het dossier blijken, twee voorwaardelijke veroordelingen tot vijftig frank geldboete zijn, wegens eenvoudige slagen en vernieling van een afsluiting, uitgesproken op 19 december 1952 door de correctionele rechtbank van Charleroi, en twee veroordelingen tot een geldboete wegens overtreding van het verkeersreglement en vluchtmisdrijf, uitgesproken op 22 april en 22 september 1955 door de politierechtbanken van Mont-sur-Marchienne en Charleroi;

Overwegende dat, volgens een aan de Minister voorgelegde nota, « de genaamde Caprotti moet worden geacht te leven op kosten van zijn maitresse die door bemiddeling van een stroman een verdachte gelegenheid exploiteert »; dat het dossier niet aantoon, dat verzoeker wegens deze feiten veroordeeld of ook maar vervolgd zou zijn;

Overwegende dat uit het dossier blijkt, dat verzoeker door zijn Belgische echtgenote werd verlaten; dat zijn drie kinderen door hun Belgische grootmoeder worden opgevoed en dat deze getuigt dat verzoeker haar maandelijks 1.500 fr. voor het onderhoud van de kinderen stort; dat uit een nota aan de administrateur van de openbare veiligheid blijkt, dat « de storting van een uitkering tot onderhoud aan de echtgenote en de kinderen niet bekend was op het tijdstip waarop wij het terugwijzingsbesluit hebben genomen. Dit feit lijkt mij echter niet te moeten leiden tot een wijziging van de genomen beslissing, aangezien de overige motieven van die beslissing werkelijk ernstig zijn »;

Overwegende dat uit het dossier niet blijkt, dat dit nieuw gegeven de Minister ter beoordeling is voor-

gelegd; dat de laatste memorie van de tegenpartij verzoeker opnieuw verwijt, zijn gezin te hebben verlaten; dat daarmede is aangetoond, dat het terugwijzingsbesluit berust op feiten waarvan één althans niet bestaande was; dat de Minister niet geweten heeft dat dit niet-bestaan van het feit aan het licht was gekomen, en dat de tegenpartij dit als niet-bestaand erkend feit voor de Raad van State aan verzoeker blijft verwijten;

Overwegende dat de tegen verzoeker uitgesproken veroordelingen oud zijn; dat bij gemis van enige strafvervolg, het deelnemen aan de exploitatie van een verdachte gelegenheid niet voldoende vaststaat om op zich zelf de bestreden akte te wettigen; dat de verlating van familie tot het nemen van de bestreden beslissing heeft kunnen bijdragen; dat het niet voorhanden zijn van deze verlating van familie de geldigheid van de bestreden akte heeft aangetast,

Besluit :

Artikel 1 : De beslissing van de Minister van Justitie van 20 januari 1960 waarbij aan verzoeker bevel gegeven wordt het Rijk te verlaten met verbod er terug te keren, is vernietigd.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 28 juni 1961.

Voorzitter : M. Elleboudt.

Raadsheren : M.M. Holvoet en Screvens.

O.M. : M. Smets, Advokaat-generaal.

Advokaten : Mrs. Lebacqz en Imler.

Stedebouw. — Inbreuk op artikel 18 van de besluitwet d.d. 2 december 1946. — Herstel van de inbreuk voor de strafrechtsmachten gevraagd. — Eis van de burgerlijke partij ontvankelijk zelfs indien de veroordeelde de eigenaar van het gebouw niet is.

Als de betichte veroordeeld wordt uit hoofde van inbreuk op artikel 18 van de besluitwet d.d. 2 december 1946, is de eis van de Belgische Staat, burgerlijke partij, strekkende tot afbraak van het wederrechtelijk gebouwde ontvankelijk zonder dat onderzocht moet worden of de veroordeelde eigenaar is van het gebouw waarvan de afbraak gevorderd wordt.

Belgische Staat t/ F..., J.

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar vorm en tijd;

Overwegende dat F., J. op strafgebied definitief veroordeeld werd uit hoofde van inbreuk op artikel 18 van de besluitwet dd. 2 december 1946 gepleegd te Wommelgem tussen 1 oktober 1957 en 31 december 1957, de verjaring regelmatig gestuit zijnde geweest op 2 juli 1960;

Overwegende dat de eis door de burgerlijke partij ingesteld en strekkende tot de afbraak van het wederrechtelijk gebouwde binnen de te bepalen tijd (stuk 21) ontvankelijk en gegrond is;

Overwegende inderdaad dat uit artikel 27 van de besluitwet dd. 2 december 1946 blijkt dat het herstel door de dader van het misdrijf of op zijn kosten moet worden gedaan en dat het, bijgevolg, ten zijne laste wordt uitgesproken; (Cass. 16 februari 1953, Pas. I. 463; id. 22 januari 1960, Pas. I 585);

Overwegende dat deze veroordeling noch door gezegde besluitwet noch door enige andere bepaling onderworpen wordt aan de voorwaarde dat de veroordeelde de eigenaar zou zijn van het gebouw waarvan de afbraak gevorderd wordt (zie Cass. 16 februari 1953 hierbovenvermeld);

Overwegende dat het geval waarover het Hof van Cassatie op 22 januari 1960 uitspraak gedaan heeft niet te vergelijken is met huidige geval;

Om deze redenen,

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak, binnen de perken van het beroep,

Gezien artikel 24 der wet van 15 juni 1935.

Gezien de wetsbepalingen in het bestreden vonnis aangehaald, alsook artikel 211 van het Wetboek van Strafvordering ter zitting door de heer Voorzitter aangeduid:

Ontvangt het beroep en er recht op doende,

Doet het bestreden vonnis te niet,

Opnieuw beslissende,

Verklaart de eis van de burgerlijke partij ontvanke-lijk en gegrond;

Veroordeelt dienvolgens F. J. de wederrechtelijk uitgevoerde bouwwerken af te breken en de plaatsen in hunne oorspronkelijke staat te herstellen;

HOF VAN BEROEP TE GENT

1ste Kamer. — 4 mei 1961.

Voorzitter: M. Bossaert.

Raadsheren: M.M. Santenaire en Beeckman.

Advokaat-generaal: Matthijs.

Advokaten: Mrs. Willi Bulckaert en Evens (Kortrijk).

1. Overeenkomst. — Weverijbedrijf en veredelaar van haar weefsels. — Jarenlange aaneensluiting van afgifte van ruwe weefsels en van terugzending van veredelde waren. — Eenheid, doorlopende ondeelbaarheid en wederkerigheid der overeenkomst.
2. Overeenkomst. — Veredelen van weefsels tegen maakloon. — Beding van onverdeelbaarheid. — Algemene verkoopvoorwaarden. — Prijslijsten. — Verwijzing. — Algemene voorwaarden van de « Unie der appreteerders van katoen » te Gent. — Bestendig, wel gevestigd en wilsverklarend handelsgebruik. — Faktuur. — Verwijzing naar die voorwaarden. — Kennis in hoofde van de wever.
3. Overeenkomst. — Veredelen van weefsels tegen maakloon. — Wanbetaling van wever. — Faillissement van wever. — Retentierecht (zogenoemd) van veredelaar. — « Exceptio non adimpleti contractus ». — Draagwijdte en omvang. — Tegenstelbaarheid aan faillissementscurator.
4. Overeenkomst. — Veredelen van weefsels tegen maakloon. — Pandrecht contractueel toegekend aan veredelaar. — Faillissement van wever. — Pandrecht doorlopend uitgeoefend vóór en tijdens de verdachte tijdspanne. — Tegenstelbaarheid aan faillissementscurator.
5. Faillissement. — Staking van betalingen. — Kennis in hoofde van de schuldeisers. — Feitelijke beoordeling in verband met toepassing van art. 446 faillissementswet.

1. Wanneer uit het onderzoek van de feitelijke verhoudingen tussen een weverijbedrijf en de firma, die, tegen een bepaalde prijs, het veredelen, verven en

appreteren van zijn weefsels en garens geregeld verzekerde, gebleken is dat laatstvermelde bedrijvigheid een jarenlange aaneensluiting was van dergelijke prestaties, waarbij de ruwe en de veredelde waren in een voortdurende beweging heen en terug gingen, zonder dat voor elke bewerking een afzonderlijke overeenkomst tussen partijen tot stand kwam, terwijl het weverijbedrijf steeds afkortingen, meestal bij ronde bedragen, aan de veredelaar betaalde, wijzen zodanige handelingen op het bestaan van één enkele, doorlopende, ondeelbare, wederkerige overeenkomst, met zelfde voorwaarden.

2. De ondeelbaarheid van de overeenkomst tussen het weverijbedrijf en de veredelaar werd trouwens in de algemene verkoopvoorwaarden van laatstgenoemde uitdrukkelijk bedongen; deze voorwaarden werden bij de geregelde toezending van prijslijsten telkens aan ieder cliënt van de veredelaar ter kennis gebracht, en verder bij circulaire in het bijzonder herinnerd; zij zijn ten slotte de weergave van algemene voorwaarden, vroeger reeds bedongen door de « Unie der appreteerders van katoen, linnen, jute-, hennep- en mixteweefsels », te Gent, en zijn door alle textielnijveraars gekend (Nopens het bestendig, wel gevestigd en wilsverklarend kenmerk van dit handelsgebruik, zie advies O.M. en de aldaar onder noot vermelde referenten). De bewering van de houders der weverij, of van de curator van het faillissement, als zouden zij bedoelde voorwaarden niet kennen, omdat zij op de facturen van de veredelaar niet voorkomen, gaat derhalve niet op, temeer dat deze facturen naar die voorwaarden verwijzen en telkens zonder protest aanvaard werden.
3. Gelet op de eenheid, de ondeelbaarheid en tevens de wederkerigheid van de overeenkomst tussen de weverij en haar veredelaar, is deze ertoe gerechtigd, bij gebrek aan betaling van het maakloon der veredelde weefsels alsmede van vroeger afgewerkte en geleverde stukken, de afgifte te weigeren van alle goederen die hij nog van de weverij in zijn bezit heeft, zolang het ganse maakloon niet betaald wordt. Het naar een onjuiste terminologie genoemde « retentierecht » van de veredelaar doet zich aldus voor als de loutere toepassing van de « exceptio non adimpleti contractus », en is aan de curator van het faillissement der weverij tegenstelbaar (artikelen 1612 B.W. en 570 Faillissementswet). Is dienvolgens ongegrond, de vordering van de curator tot het bekomen van de machtiging al de stukken weefsels, veredelde en nog niet veredelde, alsmede het katoen op spoelen, die in het bezit zijn van de veredelaar, in ontvangst te nemen, te verkopen en van de opbrengst van de afgewerkte stukken het erin geïncorporeerd maakloon bij voorkeur aan de veredelaar uit te betalen.
4. Terwijl de eenheid en de doorlopende ondeelbaarheid van de tussen de weverij en haar veredelaar bestaande, en als zodanig steeds uitgevoerde overeenkomst vaststaat, heeft het door de weverij aan de veredelaar contractueel toegekende pandrecht over al de stukken weefsels, veredelde of niet veredelde, en de spoelen katoen in het bezit van de veredelaar, aan dit enig en doorlopend ondeelbaar kenmerk van de overeenkomst deel genomen, zodat dit pandrecht, gevestigd vóór de tijdspanne van zes maand die de datum van het faillissement voorafging, ook na de aanvangsdatum van bedoelde termijn doorlopend uitgeoefend werd, onverschillig of intussen veredelde stukken de werkhuizen van de veredelaar verlieten om door andere te veredelen stukken te worden vervangen.

De vordering van de curator van het faillissement der weverij strekkende tot nietigverklaring van de panden ontstaan door de aan de veredelaar overhandigde weefsels na de datum waarop voormelde tijdsperiode van zes maanden intrad (art. 445 - laatste alinea - faillissementswet) is dan ook ongegrond.

5. Kennis in hoofde van de schuldeiser van de staking van betalingen van zijn naderhand faillietverklarde schuldenaar kan worden afgeleid, noch uit het feit dat de maatschappelijke zetel en bedrijvigheid van beiden gevestigd waren in dezelfde kleine gemeente, waardoor verondersteld wordt dat de schuldeiser kennis zou hebben gehad van protesten en dagvaardingen tegen de schuldenaar, noch van de toekenning door de schuldenaar aan zijn schuldeiser, verscheidene maanden vóór de aanvang van de verdachte periode, van een hypothecaire zekerheid voor een vrij aanzienlijk bedrag, noch zelfs uit de toezending door de raadsman van de schuldenaar, een drietal maanden vóór de faillietverklaring, van een rondschrijven gericht aan de schuldeisers, brief waarin hij de bedenkelijke financiële toestand van de schuldenaar uiteenzet en bepaalde voorstellen doet nopens termijnen van respijt, temeer gedurende de verdachte tijdsperiode, ook na de toezending van dit rondschrijven, belangrijke hoeveelheden afgewerkte koopwaren door betrokken schuldeiser aan zijn schuldenaar nog geleverd werden.

Mr. Bulckaert, Willi q.q.
t/ N.V. «I. en G. Vanmarcke» te Beveren-Leie.

Advies O.M.

In zijn hoedanigheid van curator van de faillissementen der vennootschap onder firma «Weverij Nolf Gebroeders», en der firmanten Nolf Antoon en Nolf Leopold te Beveren-Leie, heeft Mr. Bulckaert Willi, advocaat te Kortrijk, binnen de wettelijke termijn, in regelmatige vorm, en ontvankelijk hoger beroep ingesteld tegen een vonnis op tegenspraak gewezen door de rechtbank van koophandel te Kortrijk op 14 november 1959.

Bij deze beslissing wordt oorspronkelijke eiseres — de N.V. «J. en G. Vanmarcke», uit Beveren-Leie, werkhuizen waarvan de hoofdzakelijke bedrijvigheid bestaat in het veredelen, het verven en het appretieren van weefsels, — eerst in het passief van het faillissement der vennootschap onder firma «Wever Nolf Gebroeders», vervolgens in het passief van het faillissement van ieder der firmanten, definitief opgenomen voor een bedrag van 641.201,79 fr.;

Zelfde vonnis machtigt oorspronkelijke eiseres — thans geïntimeerde — ertoe laatstvermeld bedrag te verhalen, evenals de nog nader te bewijzen rente-inschuld, op alle goederen welke zij van gefailleerde in haar bezit heeft, terwijl de wedereisen ingesteld door de curator, en ieder van hen door hem geschat op meer dan 25.000 fr., afgewezen werden als niet gegrond.

* * *

I. De eerste rechter heeft de schuldvordering van geïntimeerde als bevoorrecht in het passief der faillissementen opgenomen, omdat, naar zijn oordeel, geïntimeerde, in zake, vooreerst een retentierecht mag uitoefenen, gegrond op de exceptie van het onuitgevoerde («exceptio non adimpleti contractus»), waarvan artikelen 1612 en 1613 B.W. een loutere toepassing zijn inzake koop-verkoop, vervolgens over een pandrecht beschikt, dat bedongen werd onder nr. 5

der algemene voorwaarden, door geïntimeerde gesteld op 6 maart 1954, bij het veredelen in loon van garens en weefsels, en dat trouwens, reeds veel vroeger, in de ververij en de appretuur van katoenen, linnen, jute-, hennep- en mixteweefsels, als een algemeen en gevestigd gebruik blijkt te moeten beschouwd worden.

A. Wat het door de curator betwiste z.g. retentierecht betreft van geïntimeerde op al de stukken weefsels welke zij van gefailleerden onder haar bezit heeft.

1. Terwijl de door geïntimeerde bij aangifte van schuldvordering ingestelde vordering tot opnemings in het bevoorrecht passief der faillissementen gegrond was op haar beweerde hoedanigheid van pand- en retentiehoudster, zodus op artikel 20-5° Hypotheekwet, heeft het aangevochten vonnis dit retentierecht vastgeknoopt aan het mechanisme van de exceptie van het onuitgevoerde. Hieruit besluit de curator dat de eerste rechter «ultra petita» heeft gestatueerd.

Het volstaat echter de overwegingen aandachtig te onderzoeken, welke de rechtbank van koophandel gewijd heeft aan de bespreking van de vraag of geïntimeerde de betwiste stukken weefsels, al dan niet mocht behouden, om de overtuiging op te doen dat de rechtbank, ver van de perken te overschrijden van hetgeen door geïntimeerde gevorderd en door de curator betwist werd, wel integendeel dit gevorderde en betwiste punt van zeer dichtbij heeft aangesneden.

Doch, tot staving van haar zienswijze en haar beslissing, heeft de rechtbank een verschillende redenering en argumentering doen gelden dan die welke door partijen werd uiteengezet, nopens een recht, dat door partijen als een retentierecht-voorrecht genoemd en beschouwd werd, terwijl de rechtbank, op grond van een nauwkeurige ontleding van de feitelijke verhoudingen tussen geïntimeerde en gefailleerden, heeft doen uitschijnen dat niet eens toevlucht moest worden genomen tot het retentie-voorrecht van de onbetaalde verkoper van roerende zaken, doch dat het volstond, het wederkerig kenmerk van de tussen partijen bestaande overeenkomst te erkennen, om, krachtens de algemene rechtsbeginselen van ons verbintenissenrecht, er toe te besluiten dat de onbetaalde geïntimeerde tot prestatieuitstel voor de goederen in haar bezit gerechtigd is zolang de gefailleerden aan hun betalingsverplichting te kort bleven.

Door aldus, in onderhavig geval, het zogenoemde retentierecht in werkelijkheid te vermengen met de «exceptio non adimpleti contractus», en deze zienswijze te rechtvaardigen, heeft de rechtbank zich ertoe beperkt amtsshalve door eigen en persoonlijke motieven, de middelen welke door partijen werden naar voren gebracht aan te vullen en de werkelijke rechtsgrond vast te leggen aan hetgeen gevorderd werd.

Zonder de aard of het voorwerp van de eis van geïntimeerde te wijzigen, heeft de eerste rechter er zich aldus toe beperkt van de gegrondheid van deze eis te doen blijken door de uiteenzetting van beweegredenen, die er de gegrondheid van nader hebben bepaald; het «tantum judicatum quantum litigatum» heeft hij, naar ons oordeel, geenszins overdreven.

Dienvolgens kan er m.i. van statueren «ultra petita» geen sprake zijn, wel integendeel. (Zie dienaangaande o.m. R.P.D.B., Tw. Jugements et arrêts, nrs. 463 en 464; Tw. Contrat judiciaire, nrs. 86 en 87, in fine).

2. Nopens de omvang en de draagwijdte van het zogenoemde retentierecht van geïntimeerde in de onderhavige zaak t.a.v. de curator, m.a.w. de andere in samenloop verkerende schuldeisers van de gefail-

leerden, heeft de rechtbank van koophandel te Kortrijk in het aangevochten vonnis de op te lossen vragen zeer juist en zeer duidelijk gesteld, en tot grondslag en vertrekpunt van het te verstrekken antwoord de tussen geïntimeerde en gefailleerden heersende rechtsverhoudingen, en daaruit voortvloeiende rechten en verbintenissen, klaar en zakelijk ontleed.

Aan de hand van de overgelegde bescheiden, menen wij die ontleding volkomen te mogen bijtreden, evenals de objectieve vaststelling welke er uit blijkt, te weten: het bestaan tussen geïntimeerde en gefailleerden «van één enkele doorlopende ondeelbare wederkerige overeenkomst, waarbij de gefailleerden hun stukken weefsels, naar hun verlangen, ter veredeling aan geïntimeerde toevertrouwen tegen een bepaalde prijs, contractueel contant betaalbaar zoals de facturen uitwijzen en zoals de gefailleerden deze facturen hebben aanvaard».

Dit ondeelbaar kenmerk van deze overeenkomst wordt trouwens beklemtoond door nr. 5 van de algemene verkoopsvoorwaarden dd. 6 maart 1954, welke de rechtsverhoudingen van partijen beheersten, waarbij o.m. bedongen werd: ... «Daarenboven worden de goederen, welke onze klanten ons in loon toevertrouwen, beschouwd als deel uitmakend van één en dezelfde overeenkomst, niet vatbaar voor verdeling, zelfs al wordt zij door opeenvolgende prestaties uitgevoerd».

Doch, in dat verband, dient bovendien ook hoofdzakelijk te worden vastgesteld dat bovenvermelde algemene verkoopsvoorwaarden, waarbij eenheid en ondeelbaarheid der overeenkomst tussen veredelaar (geïntimeerde) en regelmatige cliënt (gefailleerden) onderstreept worden, slechts de weergave zijn van algemene voorwaarden welke vroeger reeds door de «Unie der Appreteerders van katoenen, linnen, jute-, hennep- en mixteweefsels», Kalandenberg, 1, te Gent, bedongen, algemeen aanvaard en tevens aan de textielnijverheids (zoals gefailleerden), jaarlijks herinnerd werden, bij de toezending aan laatstgenoemden van het tarief der prijzen (zie st. 4 b. - kaft «stukken» van het dossier van geïntimeerde). Op grond van oordeelkundige beschouwingen, welke wij volkomen bijtreden, heeft de eerste rechter, duidelijk doen uitschijnen dat gefailleerden deze voorwaarden noodzakelijk goed moesten kennen.

Ten slotte, in haar uitvoerig besluitschrift vóór het Hof, en aan de hand van bepaalde concrete voorbeelden betreffende de tussen partijen heersende handelwijze, wijst geïntimeerde er op dat zij steeds dit kenmerk van éénheid en ondeelbaarheid aan hun doorlopende en doorheen vloeiende gefractioneerde leveringen ter veredeling van stukken weefsels en teruggaven van deze stukken na afwerking beslist en ondubbelzinnig verleend hebben.

3. Van zodra men dit kenmerk van eenheid en ondeelbaarheid, en tevens van wederkerigheid (wat niet betwist wordt) van de overeenkomst aanvaardt, lijdt het, naar ons oordeel, geen twijfel dat geïntimeerde van zodra vaststaat, zoals in zake bewezen werd, dat haar het maakloon der veredelde weefsels alsmede van vroeger afgewerkte en geleverde stukken niet betaald werd, ertoe gerechtigd is de «exceptio non adimpleti contractus» op te werpen, al wordt die exceptie ook soms, naar een onjuiste terminologie, genoemd «retentierecht» (1).

Het is immers geen zakelijke zekerheid, en dus geen eigenlijk voorrecht «stricto sensu», doch enkel een persoonlijk negatief verweremiddel, dat ter beschikking gesteld wordt van een schuldenaar, die tot

levering of tot teruggave gehouden is, maar die zelf een schuldvordering bezit, welke in nauw verband staat met de te leveren of terug te geven zaak; hij kan weigeren tot levering of tot teruggave over te gaan, zolang hij zelf niet betaald werd (2).

Van dit verweermiddel, waardoor de retentie eigenlijk alleen gegrond wordt op de juridische connexiteit van de verbintenissen in de wederkerige overeenkomsten, heeft de wetgever, zonder evenwel ergens ooit dit algemeen principe van loutere billijkheid te hebben geformuleerd en gereguleerd (3), nochtans duidelijk toepassing gemaakt, o.m. in de artikelen 1612, 1613 en 1653 B.W. inzake koop-verkoop (4), 570 (in zake natrekkingsrecht betreffende roerende zaken), 867 (inzake inbreng in natura door de medeërfgenaar van een onroerend goed), 1749 (inzake uitzetting van pachters of huurders), 1948 (inzake teruggave door de bewaarnemer van de in bewaring gegeven zaak), 2082 (inzake teruggave door de pandhouder van het pand), 2087 (inzake gebruikspand „antichrèse”).

Bovendien artikel 1184 B.W. betreffende de stilzwijgende ontbindende voorwaarde in de wederkerige overeenkomsten, impliceert het bestaan van zodanig verweermiddel: de verkoper bv., of de aannemer van het werk, die betaling van de prijs niet bekomt, moet inderdaad, zelfs vóór het instellen van de vordering tot ontbinding, de verkochte of bewerkte zaak, kunnen terughouden, zo hij niet het risico wil oplopen, ingeval van ontbinding, in de onmogelijkheid te verkeren de aan een onvermogen koper of besteller geleverde of na bewerking teruggegeven zaak terug te nemen.

4. Indien nu de draagwijdte van dit negatief persoonlijk verweermiddel, waartoe de terughouding van de verkochte of bewerkte zaak, dient te worden beperkt, ten overstaan van de andere schuldeisers, meer bepaald tegenover de curator van het faillissement van koper of besteller, tot betwistingen en zelfs tot grote verwarring aanleiding geeft, in de gevallen waarin het retentierecht zijn eigen fysiologie vertoont (5), lijdt het nochtans geen twijfel dat, waar deze terughouding zich voordoet, — zoals in casu — als de loutere toepassing van de hierboven besproken «exceptio non adimpleti contractus», de wet zelf bepaalt dat dit zogenoemde «retentierecht» aan de curator tegenstelbaar is, nl. artikelen 1613 B.W. en 570 der Faillissementswet. Deze wetbepalingen, door de billijkheid gerechtvaardigd, zijn enkel de toepassing van het gemeen recht, zoals het geformuleerd wordt bij artikel 1188 B.W.

De faillietverklaring van koper sedert de verkoop, of van besteller van het werk sedert die bestelling brengt de terughouding of niet-levering van de zaak, voorwerp van de overeenkomst, «ipso facto» binnen het toepassingsgebied van artikel 1612 B.W. (6), hetwelk, zoals hierboven gezegd, op zijn beurt, enkel de toepassing is van de exceptie van het niet uitgevoerde.

5. De eerste rechter heeft van al de hierboven herinnerde beginselen een naar ons oordeel zeer juiste toepassing gedaan op het onderhavig geval, terwijl geïntimeerde, aan de hand van de door de curator geciteerde rechtsleer (7) en van de door haar weergegeven rechtspraak heeft doen uitschijnen dat de stelling van appellant nergens wordt gehuldigd wanneer de rechtsverhoudingen tussen partijen ontstaan en zich gedurende jaren hebben ontwikkeld in de omstandigheden en onder de voorwaarden van onderhavige zaak.

Laatstvermelde algemene verkoopsvoorwaarden, welke, zoals hierboven reeds gezegd, van de gefailleerde

de noodzakelijk goed gekend moesten zijn, vermelden ten slotte uitdrukkelijk onder nr. 5 :

« De goederen welke in onze magazijnen en werkhuizen verblijven dienen aangezien te worden, volgens uitdrukkelijk vastgestelde overeenkomst, als grond en waarborg voor onze rekeningen, zelfs van reeds vroeger afgeleverde goederen.

Dit beding bekrachtigt aldus « expressis verbis » het recht tot terughouding, d.i. de exceptie van het niet-uitgevoerde, opgeworpen door geïntimeerde zolang zij niet betaald wordt wegens het maakloon én der 56 veredelde stukken weefsels in haar bezit, én van de andere door haar na veredeling aan gefailleerde afgeleverde stukken, terwijl dit recht zich uitstrekt zowel over bedoelde 56 stukken als over de 20 niet bewerkte stukken, meer de 36,2 kg katoen 36/2 op spoelen en 94,3 kg katoen 16/2 op spoelen.

6. Hieruit volgt dat de door de curator in zijn besluitschrift voor het Hof geformuleerde vordering hem ertoe te machtigen al deze stukken en dit katoen op spoelen in ontvangst te nemen, te verkopen en van de opbrengst van de 56 veredelde stukken weefsels, het in die stukken geïncorporeerd maakloon (27.158,41 frank) aan geïntimeerde bij voorkeur uit te betalen, niet kan worden toegewezen (8) omdat :

a) deze vordering vooreerst slechts ontvankelijk is mits toelating van de rechter-commissaris van het faillissement (zie artikel 571 Faillissementswet), toelating welke in zake door de curator niet voorgelegd wordt, en zelfs impliciet geweigerd werd, vermits het aangevochten vonnis deze vordering van de curator heeft afgewezen, na de rechter-commissaris in zijn verslag te hebben gehoord;

b) deze vordering niet gedaan wordt mits betaling van de prijs, maar enkel onder belofte van betaling (na) verkoop van de 56 veredelde stukken, met het gevolg dat geïntimeerde slechts zou uitbetaald worden bij de sluiting van het faillissement, wat nu juist gans de rechtvaardiging, in rechte en in billijkheid, en gans de economie van de « exceptio non adimpleti contractus » van de niet betaalde verkoper-aannemer tegen maakloon, praktisch verwezenlijkt door de terughouding der koopwaren in zijn bezit, zou ontzenuwen, en derhalve het doel van de wet en van de tussen partijen gesloten overeenkomst zou ontduiken.

c) deze vordering geïntimeerde van haar recht tot terughouding ook op de 20 niet bewerkte stukken en op de spoelen katoen, zou beroven, vermits de vordering van de curator enkel tot voorwerp heeft de 56 veredelde stukken weefsels.

B. Wat het door de curator betwiste pandrecht betreft van geïntimeerde op al de stukken weefsels welke zij van gefailleerden onder haar bezit heeft.

Hierboven werd reeds betoogd dat gefailleerden bezwaarlijk kunnen voorhouden dat zij de algemene voorwaarden, waaronder de stukken weefsels tegen maakloon door geïntimeerde telkens veredeld werden, niet zouden gekend hebben, terwijl partijen geregeld in handelsbetrekkingen waren, de door gefailleerden steeds aanvaarde facturen van geïntimeerde naar deze voorwaarden verwezen, en deze voorwaarden, door geïntimeerde schriftelijk ter kennis gebracht van haar klanten op 6 maart 1954, ten slotte enkel de letterlijke weregave waren van vroeger en thans nog steeds in acht genomen algemene voorwaarden, gesteld en bekend gemaakt, o.m. op 25 oktober 1950, door de « Unie der Appreteerders van Katoenen, Linnen, Jute-, Hennep- en Mixteweefsels », Kalanden-

berg, 1, te Gent. Deze voorwaarden dienen bovendien, in bedoelde nijverheidstak, als een bestendig en wel gevestigd handelsgebruik te worden aangezien, zodanig dat zij als een werkelijk wilsverklarend gebruik moeten worden beschouwd, en deel uitmaken van dit soort internationaal corporatief recht, naar hetwelk, in het handelsverkeer partijen geacht worden te hebben verwezen, zodat bedoelde voorwaarden een integrerend deel van de overeenkomst tussen partijen uitmaken, zolang zij deze voorwaarden, door geen uitdrukkelijke tegenovergestelde wilsuiting hebben uitgesloten (9).

Welnu, nr. 5 van deze voorwaarden, althans alinea 1 van dit paragraaf, bedingt duidelijk het pandrecht van de veredelaar van weefsels, waar het luidt : « De goederen welke in onze magazijnen en werkhuizen verblijven, dienen aangezien te worden, volgens uitdrukkelijk vastgestelde overeenkomst, als pand en waarborg voor onze rekeningen, zelfs van reeds vroeger afgeleverde goederen. »

De wil tot inpandgeving kan derhalve bezwaarlijk betwist worden, en wel over al de stukken weefsels, — veredelde of niet veredelde — en hun toebehoren zoals de spoelen katoen, welke op zeker ogenblik, tijdens de tenuitvoerlegging van de enige ondeelbare overeenkomst tussen partijen, of met het oog op die tenuitvoerlegging, onder het bezit waren van geïntimeerde.

Zoals deze bovendien doet opmerken heeft zij er steeds over gewaakt waarborgen te hebben voor de betaling van haar rekeningen, zodanig dat wanneer de waarde der koopwaren, voorwerp van het pand, onvoldoende bleek, een bijkomende hypotheek gevestigd werd (Zie akte van notaris Lemahieu, uit Ieper, dd. 4 februari 1954).

II. Wedereisen van appellant.

A. De niet-ontvankelijkheid en de ongegrondheid van de wedereis van de curator, strekkende tot de aflevering van al de koopwaren in het bezit van geïntimeerde, om ze te verkopen, en van de opbrengst van de 56 veredelde stukken weefsels, het in die stukken geïncorporeerd maakloon bij voorkeur uit te betalen (27.158,41 fr.) werd hierboven reeds uiteengezet (Zie I - A - nr. 6).

B. Appellant houdt voor dat, gesteld zijnde dat er in zake werkelijk pandgeving bestond, dit pand nietig en niet tegenstelbaar aan de curator dient te worden verklaard, op grond van artikel 445, laatste alinea, der Faillissementswet, in zover het de stukken weefsels betreft welke aan geïntimeerde door gefailleerden ter veredeling werden toevertrouwd na 26 augustus 1954 (d.i. 6 maanden en 10 dagen vóór de datum van het vonnis houdende faillietverklaring dd. 5 maart 1955, waarbij de staking der betalingen gesteld werd op 6 maanden voor laatstvermelde datum) en dat de teruggave van al die stukken, door de curator nader uitgestippeld, hem dient te worden toegewezen.

Deze vordering zou als gegrond voorkomen zo men mocht aannemen dat, telkens gefailleerde stukken weefsels ter veredeling aan geïntimeerde afleverden ook telkens een nieuwe afzonderlijke, zelfstandig te beschouwen, overeenkomst ontstond.

Doch, in onderhavig geval, werd de eenheid en de doorlopende ondeelbaarheid van de tussen partijen bestaande en als zodanig steeds uitgevoerde overeenkomst hierboven reeds beklemtoond, en door de eerste rechter, aan de hand van de feitelijke handelsbetrekkingen en contractuele rechtsverhoudingen tus-

sen partijen, in oordeelkundige bewoordingen duidelijk gemaakt (Zie nr. I, A, nrs. 1 en 2).

Net zoals het zogenoemde retentierecht van geïntimeerde op de in haar bezit zijnde koopwaren, heeft haar pandrecht aan dit enig en doorlopend ondeelbaar kenmerk van de overeenkomst deelgenomen, zodat het pandrecht van geïntimeerde gevestigd vóór 26 augustus 1954 ook doorlopend na die datum, werd uitgeoefend, onverschillig of intussen veredelde stukken de werkhuizen van geïntimeerde verlieten om door andere te veredelen stukken te worden vervangen.

Er ontstond dus geen nieuwe pandgeving na 26 augustus 1954, doch enkel de uitwerking van het vóór die datum bestendig gevestigd pandrecht.

De vordering van appellant tot nietigverklaring en niettegenstelbaarheid van de pandgeving, mede tot teruggave der stukken weefsels aan geïntimeerde afgeleverd na 26 augustus 1954, is dan ook, naar ons oordeel, niet gegrond, terwijl zijn vordering ertoe gemachtigd wordt, op grond van artikel 543 der Faillissementswet bovenbedoelde koopwaren, waarop geïntimeerde zijn pandrecht uitoefent, terug te trekken ten behoeve van de failliete boedel, « hic et nunc » niet ontvankelijk is; omdat hij de daartoe wettelijk vereiste toelating van de rechter-commissaris niet voorlegt, en deze toelating hem zelfs door die rechter, krachtens het aangevochten vonnis, impliciet geweigerd werd; vervolgens omdat hij, in zijn conclusiën, niet eens aanbod doet de betaling van de gewaarborgde schuld bij voorkeur aan geïntimeerde te doen.

C. Appellant vordert dat, in elk geval, alle betalingen door gefailleerden aan geïntimeerde gedaan tijdens de verdachte tijdspanne, bij toepassing van artikel 446 der Faillissementswet, zouden nietig verklaard worden, en geïntimeerde tot terugbetaling zou veroordeeld worden van dit bedrag — 286,927,45 fr. volgens appellant, 281,927,45 fr. volgens geïntimeerde — vermeerderd met de wettelijke rente sedert de respectievelijke data van de gedane betalingen, vermeld op het rekeninguittreksel, gehecht aan de aangifte van schuldvordering ingediend door geïntimeerde op 5 april 1955.

De eerste rechter heeft deze vordering tot nietigverklaring t.a.v. de massa — nietigverklaring welke ter vrije beoordeling van de rechtbank staat — afgewezen, omdat, naar het oordeel van de eerste rechter, de kennis door geïntimeerde van de staking der betalingen van gefailleerden niet gebleken is, ook niet na 11 januari 1955, d.i. de datum van een brief toegezonden door de toenmalige raadsman van gefailleerden, advocaat Meersschaert, uit Kortrijk, aan de schuldeisers, o.m. geïntimeerde, brief waarbij de bedenkelijke financiële toestand van gefailleerden werd uiteengezet en bepaalde voorstellen nopens termijnen van respijt geformuleerd werden.

Immers, aldus het aangevochten vonnis, gefailleerden hebben sedert 5 september 1954 (datum waarop de verdachte tijdspanne aanvang neemt) nog meer dan 25 betalingen gedaan, zoals blijkt uit het hierboven bedoeld rekeninguittreksel, en deze betalingen werden zelfs gedaan nog na 11 januari 1955; verder de eis tot hypotheekvestiging ten behoeve van geïntimeerde (akte van notaris Lemahieu, te Ieper, dd. 4 februari 1954), die bovendien de onkosten van de notariële akte heeft betaald (nl. op 9 februari 1954, zie brief van de notaris van 29 maart 1954), is een toestand die enkel wijst op financiële moeilijkheden in hoofde van de gefailleerden, hetgeen, echter niet gelijkstaat met staking van betalingen; ten slotte, verklaart de rechtbank dat zij de dwingende reden om deze betalingen nietig te verklaren niet inziet.

Daarentegen laat appellant gelden :

a) dat de maatschappelijke zetel van geïntimeerde en van de gefailleerden, in dezelfde kleine gemeente Beveren-Leie gelegen was, waar zij beiden hun nijverheids- en handelsbedrijvigheid uitoefende, zodat geïntimeerde ongetwijfeld kennis had van protesten, dagvaardingen, enz. tegen gefailleerden.

Terwijl geïntimeerde de kennis van het bestaan van protesten, dagvaardingen, tenuitvoerleggingen tegen gefailleerden stellig betwist (zie o.m. haar besluitschrift vóór de eerste rechter van 15 november 1955), en de curator anderzijds geen enkel van zodanige akten of procedures nader bepaalt, kan de bewering van appellant, althans voor de tijdspanne die de brief van 11 januari 1955 voorafgaat, enkel als een loutere veronderstelling worden beschouwd.

b) De onwetendheid in hoofde van geïntimeerde van een werkelijke staking van de betalingen door gefailleerden vóór 11 januari 1955, wordt m.i. door het nemen van de hypotheaire zekerheid van 4 februari 1954 niet formeel tegengesproken, omdat vooreerst deze verrichting doorging meer dan zes maanden vóór de aanvang van de verdachte tijdspanne, terwijl anderzijds het stellen van hypotheek met het bepalen van termijnen, welke de eisbaarheid van de schuld verdaagt, nu juist er op wijst dat er geen wankelen van krediet en staking van betalingen is, vermits geïntimeerde aan gefailleerden krediet verleende mits zekerheid.

c) Dat gefailleerden de onkosten van de hypotheaire akte niet betaald hebben, doch dat zij door geïntimeerde werden voorgeschoten, bewijst evenmin de kennis in hoofde van geïntimeerde van een staking der betalingen door gefailleerden. Dergelijk feit is « per se » niet bijzonder abnormaal.

d) Het meest hoofdzakelijk bewijsstuk van deze kennis van staking van de betalingen door gefailleerden ligt m.i. enkel ten slotte in de bewoordingen van de omzendbrief van 11 januari 1955, toegezonden door de raadsman van gefailleerden aan hun schuldeisers, waartussen geïntimeerde. Men kan bezwaarlijk beweren dat de daarin uiteengezette toestand en het aangekondigd eventueel verzoek om gerechtelijk akkoord en zelfs eventueel neerleggen van de balans, van objectief standpunt uit bekeken, een eigenlijke staking van de betalingen niet zou benaderen.

Doch, in hoofde van geïntimeerde zelf, zodus subjectief, wijst haar handelwijze er op dat zij deze toestand van de gefailleerden als tijdelijk heeft beschouwd, althans niet als zó wanhopig dat faillietverklaring van haar schuldenaars onvermijdelijk, althans hoogst waarschijnlijk was. Inderdaad, gedurende gans de verdachte tijdspanne, ook na 11 januari 1955, heeft geïntimeerde voor 216.796 fr. afgewerkte koopwaren aan gefailleerden geleverd, wat zij beslist niet zou hebben gedaan indien zij werkelijk ervan overtuigd was geweest dat haar schuldenaars in staking van betalingen verkeerden.

Er bestaat ook, naar ons oordeel, minstens een grote twijfel omtrent het uit de omzendbrief van 11 januari 1955 gerezen vermoeden als zou geïntimeerde de alsdan bekendgemaakte financiële toestand van gefailleerden werkelijk als een staking van de betalingen hebben beschouwd.

Welnu, van zodra men deze twijfel aanvaardt, dient de mogelijke nietigverklaring voorzien bij artikel 446 der Faillissementswet te worden verzaakt (Zie R.P.D.B., Tw. Faillite et Banqueroute, nrs. 914, 919, 921, 924, 928 al. 4, 931, 932 en volg.).

Op grond van al de hierboven uiteengezette be-

schouwingen menen wij dan ook tot de bevestiging te moeten besluiten van de door de eerste rechter afgewezen vordering tot nietigverklaring der betalingen door de curator bij wedereis ingesteld.

III. Besluit :

Afwijzing van het hoger beroep als zijnde ongegrond.

*De Advokaat-generaal,
J. MATTHIJS.*

(1) Levé, « Code de la vente commerciale », nr. 278, blz. 211; Fredericq, B. III, nr. 66; Kluykensk, « De contracten », nrs. 94 en 138; Dekkers, B. II, nr. 846.

(2) Zie: A.P.R. - René Derycke - Tw. Voorrechten — nrs. 17 en 18.

(3) Zie: A.P.D.B. - Tw. Rétenion (Droit de), nrs. 65 en volg.; Tw. Obligations, nrs. 275 en volg.; Tw. Vente, nrs. 27 tot 29, 230 en volg., en 1986 en volg.; De Page, B. II, nrs. 451 en 857; B. IV, nr. 14; B. VI, nr. 796; Ripert et Boulanger, B. II, nrs. 494; Jules Berten, « Le droit de rétenion et ses effets à l'égard des tiers », onder Kooph. Gent, 15 januari 1955, J. T. 1956, 109, meer bepaald nr. 13, blz. 113; Cass. 7 november 1935, Pas. 1936, I, 38, en de eensluitende conclusies van Procureur-generaal Leclercq; Luik, 19 mei 1900, P.P. 1901, 118.

(4) zie o.m. Cass., 12 juli 1917, Pas. 1918, I, 57.

(5) Zie: A.P.R. - René Derycke - Tw. Voorrechten - nr. 18 - blz. 25 en de aldaar vermelde rechtsleer en rechtspraak.

(6) Levé, « Code de la vente commerciale », nr. 280, blz. 212; De Page, B. IV, nrs. 105 en 213; Fredericq, B. III, nr. 67; Ripert et Boulanger, B. II, nr. 2462; Kluykensk, « De Contracten », nr. 94, blz. 115 en 116; R.P.D.B. - Tw. Vente - nr. 1994.

(7) A. Cloquet - R.W. 1954/1955, kol. 161.

(8) Zie dienaangaande de afkeurende noot van Jules Berten, Op. cit. J. T. 1956, 109, onder Kooph. Gent, 15 januari 1955, die dergelijke oplossing aan de curator heeft opgelegd.

(9) Zie art. 1135, 1159 en 1160 - B.W. Betreffende de handelsgebruiken als bron van positief recht, kunnen o.m. worden geraadpleegd: Escarra, « De la valeur juridique de l'usage en droit commercial », Annales de dr. comm., 1910, nr. 2, blz. 97 tot 103; Ripert, « Traité élémentaire de dr. comm. », 2de uitg., nrs 44 en volg.; J. Thévenet, « Les Novelles », Droit Commercial, B. I. Vente commerciale, nr. 3. Fredericq, B. III, blz. 21, nr. 2, in fine, en nr. 54, blz. 108 en 109, noot 1. De Page, B. I, nr. 9, blz. 16 tot 21, en nr. 187, litt. B. en D. blz. 236; B. II, nr. 469. Aug. Lebrun, Dall., Encycl. Jur., Rép. Dr. Civ., B.V. 1955. Tw. Usages, nrs. 10, 13 en 15; Ripert, Dall., Rép. Dr. Comm. et des sociétés, B. II, 1957, Tw. Usages commerciaux; Cass., 30 maart 1922, Pas. 1922, I, 223; Cass., 25 september 1941, pas. 1941, I, 356; Conclusiën van het O.M. voor Cass., 4 april 1941, Pas. 1941, I, 120; Cass., 29 mei 1947, Pas. 1947, I, 217; Cass., 25 september 1947, Pas. 1947, I, 381; R.C.J.E., 1948 blz. 200 en noot van P. Horion.

Arrest

Gezien de stukken, o.m. in eensluitende uitgifte overgelegd, het vonnis der Rechtbank van Koophandel te Kortrijk, eerste Kamer, tussen partijen op tegenspraak gewezen in dato 14 november 1959 ;

Overwegende dat het beroep tijdig en regelmatig werd ingesteld ;

Overwegende dat de Rechtbank van Koophandel te Kortrijk, de N.V. J. & G. Vanmarcke, wier bedrijvigheid bestaat in het veredelen, het verven en het appreteren van weefsels, definitief heeft opgenomen, voor een bedrag van 641.201,79 F meer de later te bewijzen rente, in het passief van het faillissement, eerst van de vennootschap onder firma « Weverij Nolf Gebroeders » te Beveren-Leie, vervolgens in het faillissement van ieder der firmanten Nolf Leopold en Nolf Antoon ;

Overwegende dat appellant dit bedrag niet betwist, maar zich gegriefd acht doordat het vonnis a quo besliste dat geïntimeerde deze som en de te bewijzen renteschuld mocht verhalen op al de goederen van gefailleerden in haar bezit, zulks op grond van de exceptie van het onuitgevoerde, en doordat de eerste rechter zijn tegeneisen heeft afgewezen ;

Overwegende dat appellant een rententierecht toegeeft op 56 veredelde stukken weefsel die in handen

zijn van geïntimeerde, doch enkel voor het erin geïncorporeerd maakloon, bedragend 27.158,41 F ;

Dat hij echter betwist dat geïntimeerde al de weefsels en garens op spoelen — veredeld en niet veredeld — 't zij 56 afgedane stukken, 36 niet veredelde stukken, 36,2 kgr katoen 36/2 op spoelen en 94,3 kgr katoen 16/2 op spoelen, alles ter waarde van ongeveer 150.000 F mag terughouden om de betaling af te dwingen van het maakloon van vroeger afgewerkte en geleverde weefsels ;

Overwegende dat geïntimeerde aangifte deed van haar schuldvordering in de faillissementen « als bevoorrecht op pand en tevens als rententiehoudster » ; dat zij zich daartoe steunde op artikel 20 3° van de hypotheekwet ;

Overwegende dat waar de eerste rechter bij de ontleding van de feitelijke verhoudingen tussen geïntimeerde en gefailleerden het ingeroepen retentierecht heeft aangeknoopt aan de algemene theorie van de exceptie van het onuitgevoerde en namelijk aan de bepalingen van artikel 1612 en 1613 B.W. die een toepassing zijn van gezegde exceptie — hij geenszins ultra petita heeft gestatueerd ;

Dat hij immers de vordering van geïntimeerde tot toekenning van het recht tot terughouding der waren, zolang de gefailleerden aan hun betalingsverplichting te kort bleven, niet heeft gewijzigd door te verklaren dat geïntimeerde, in dit geval tot prestatieuitstel, i.c. tot uitstel van de afgifte van de goederen in haar bezit, gerechtigd is ;

I. Nopens de uitgestrektheid van het zogenoemd retentierecht :

Overwegende dat de gegevens der zaak aantonen dat de schuld van gefailleerden het saldo is van jarenlange aaneenhoudende prestaties van geïntimeerde, voor verven en veredelen van weefsels en garens ; dat de ruwe en veredelde waren heen en weer gingen in een voortdurende beweging, zonder dat voor iedere bewerking een afzonderlijke overeenkomst tot stand kwam ; dat de gefailleerden maar steeds afkortingen, meestal met ronde bedragen, betaalden ;

Dat de eerste rechter dan ook oordeelkundig tot het bestaan heeft besloten van één enkele doorlopende ondeelbare, wederkerige overeenkomst, met zelfde voorwaarden ;

Overwegende overigens dat de ondeelbaarheid van deze overeenkomst uitdrukkelijk gestipuleerd is in art. 6 van de algemene verkoopvoorwaarden, luidend als volgt : « Daarenboven worden de goederen welke onze klanten ons in loon toevertrouwen beschouwd als deel uitmakend van één zelfde overeenkomst, niet vatbaar voor verdeling, zelfs al wordt zij door opeenvolgende prestaties uitgevoerd » ;

Overwegende dat alhoewel de facturen van geïntimeerde deze algemene voorwaarden niet vermelden, appellant niet ernstig kan voorhouden dat gefailleerden deze niet kenden ;

Dat de kwestieuze voorwaarden bij de verzending van de prijslijsten telkens aan iedere cliënt werden overgemaakt en de circulaire van 3 maart 1954 nogmaals speciaal de aandacht van de cliënten erop vestigde ;

Dat zij de weergave zijn van algemene voorwaarden welke vroeger reeds door de Unie der appreteerders bedongen werden en die gekend zijn door al de textielnijveraars ;

Dat daarenboven de facturen opgestuurd door geïntimeerde naar gemelde voorwaarden verwijzen ; dat

deze facturen telkens zonder protest aanvaard werden en gefailleerden zich tot de algemene verkoopvoorwaarden verbonden hebben, terwijl het hun alleszins mogelijk was deze te kennen;

Overwegende derhalve dat geïntimeerde, ten aanzien van de éénheid van de wanbetaling het recht heeft de afgifte te weigeren van alle de goederen in haar bezit zolang het ganse maakloon, ook dit voor vroeger afgewerkte en geleverde stukken, niet betaald is;

Overwegende dat waar, zoals in onderhavig geval, de terughouding zich voordoet als de loutere toepassing van de opgeworpen exceptie, zij tegenstelbaar is aan de curator (art. 1613 B.W. en 570 faillissementswet);

Overwegende dienvolgens dat appellants' tegeneis strekkend tot het bekomen van de machtiging al de stukken weefsels, veredelde en niet veredelde, en het katoen op spoelen in ontvangst te nemen, te verkopen en van de opbrengst van de 56 afgedane stukken het erin geïncorporeerd maakloon — 27.158,41 F — bij voorkeur uit te betalen, als ongegrond moet worden afgewezen;

II. *Betreffende het door de curator betwiste pandrecht:*

Overwegende dat algemene voorwaarden, waar naar de aan gefailleerden geadresseerde facturen verwijzen, het volgend beding bevatten: « de goederen welke in onze magazijnen en werkhuizen verblijven dienen aanzien te worden, volgens uitdrukkelijk vastgestelde overeenkomst, als pand en waarborg voor onze rekeningen, zelfs van reeds vroeger geleverde waren »; dat, op grond van de overwegingen die hoger werden uitgebracht omtrent het beding der ondeelbaarheid van de overeenkomst, de gefailleerden niet kunnen ontkennen dat zij het beding ook hebben aanvaard; dat de wil tot inpandgeving dienvolgens vaststaat, en wel over al de stukken weefsels — veredelde of niet-veredelde en de spoelen katoen die krachtens de enige ondeelbare overeenkomst in het bezit zijn van geïntimeerde;

Overwegende dat appellant ten onrechte de nietigheid opwerpt van de panden die ontstaan zijn door de overhandiging van weefsels na 26 augustus 1954, zijnde zes maand en tien dagen voor het faillissement dd. 5 maart 1955, en de teruggave ervan vordert;

Dat de curator steeds redeneert als zouden telkens kleine afzonderlijke overeenkomsten tot stand zijn gekomen;

Dat, zoals reeds werd betoogd, tussen geïntimeerde en de gefailleerden slechts één enkele doorlopende ondeelbare wederkerige overeenkomst heeft bestaan; dat het pandrecht deel genomen heeft aan dit ondeelbaar kenmerk en doorlopend uitgeoefend werd, ook na 26 augustus, krachtens het voor die datum bestendig gevestigd pandrecht; dat het dienvolgens zonder belang is te weten indien intussen afgedane stukken vervangen werden door andere te veredelen stukken;

3. Overwegende dat de tegeneis van de curator strekkend tot nietig-verklaring, bij toepassing van art. 446 F.W., van alle betalingen door gefailleerden gedaan tijdens de verdachte periode en tot veroordeling van geïntimeerde tot terugbetaling van hun totaal bedrag, zijnde volgens appellant 286.927,45 F, te recht door de eerste rechter om oordeelkundige redenen werd afgewezen;

Overwegende dat appellant de kennis van de staking van betalingen in hoofde van geïntimeerde voor-

eerst afleidt uit het feit dat de maatschappelijke zetel en de bedrijvigheid van geïntimeerde en gefailleerde gevestigd was in dezelfde kleine gemeente Beveren-Leie, waardoor geïntimeerde kennis moest hebben gehad van protesten, dagvaardingen enz...;

Dat dit een loutere veronderstelling is en appellant in gebreke is zodanige akten of procedures nader te bepalen;

Dat de eis van geïntimeerde om hypothecaire zekerheid te bekomen van 750.000 F, zich situeert verscheidene maanden vóór de aanvang van de verdachte periode; dat dit kan wijzen op moeilijkheden van betaling in hoofde van gefailleerden, hetgeen niet dient te worden verward met staking van betalingen; dat evenmin op zulkdanige toestand wijst het feit dat geïntimeerde de onkosten der hypothecaire akte heeft voorgeschieden;

Overwegende dat de omzendbrief dd. 11 januari 1955 van de raadsman van gefailleerden, waarbij deze de bedenkelijke financiële toestand van zijn cliënten uiteenzet en bepaalde voorstellen doet nopens termijnen van respijt zeker niet bij geïntimeerde de indruk heeft gegeven dat haar schuldenaars in staking van betaling verkeerden, daar zij gedurende de verdachte tijdspanne, ook na 11 januari 1955, belangrijke hoeveelheden afgewerkte koopwaren hebben geleverd;

Om deze redenen en de niet strijdige redenen van het vonnis a quo;

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935,

Alle andere of tegenstrijdige besluiten als ongegrond verwerpend;

Gehoord in openbare terechtzitting de heer Matthijs, advocaat-generaal, in zijn eensluidend advies;

Verklaart het beroep ontvankelijk, doch ongegrond, bevestigt dienvolgens het vonnis a quo; verwijst de appellant q.q in de kosten van de aanleg;

Zendt de zaak terug naar de eerste rechter voor verdere behandeling betreffende de renteschuld;

Beveelt de afscheiding der kosten ten behoeve van Mter Cruyt, pleitbezorger die ter terechtzitting bevestigde de voorschotten te hebben gedaan.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE LEUVEN

24 februari 1961

Voorzitter: M. Meulemans, wn. voorzitter.

Rechters: M.M. Theunis en De Casman, plaatsv. rechters.

Advokaten: Mrs. L. Jordens en G. Albessard.

Pacht. — Akte van de verdeling. — Vruchtgebruik van ouder. — Beperkte duur van pacht voor deelgenoot. — Artikel 1775 B.W. — Dwingende beschikking. — Nietigheid van beperking van pachtduur.

Een authentieke verdelingsakte, waarbij het vruchtgebruik aan een ouder wordt overgedragen met de beperking dat een pacht toegestaan aan een deelgenoot op de in vruchtgebruik zijnde goederen niet langer zal mogen duren dan tot een datum volgend op het overlijden van de vruchtgebruiker, kan geen uitwerking hebben wat deze beperking betreft.

Overeenkomsten getroffen in tegenstrijd met de gebiedende beschikking van artikel 1775 B.W. zijn nietig; een pachtovereenkomst, een vervroegde verbreking inhoudende, is nietig.

Collart V. t/ Janssens V.

Gehoord partijen in haar middelen en besluiten;

Gezien de processtukken en namelijk het vonnis, in regelmatige uitgifte voorgelegd, tegensprekelijk tussen partijen op 23 februari 1959 door de heer Vrederechter van het kanton Tienen uitgesproken, op 14 maart 1959 bestreden bij geboekt exploit van deurwaarder Willems;

Overwegende dat het beroep in regelmatige vorm en tijdig werd ingesteld, dat het derhalve ontvankelijk is;

Overwegende dat bij akte van deling op 17 mei 1946 voor Meester Becquevoort, in dienstverblijf te Tienen verleden, bepaalde percelen grond aan appellants werden toebedeeld;

Overwegende dat het uit de bepalingen van deze akte blijkt dat de goederen niet mochten bezwaard worden met een pacht die voor de naakte eigenaars nadelig zou zijn, dat Huts-Barbe, moeder van partijen, zich namelijk het recht ontzegde de overgedragen percelen, waarover zij het vruchtgebruik genoot, te verpachten voor een termijn die langer zou duren dan tot 30 november volgend op haar overlijden, dat het einde der lopende pachten aldus van rechtswege werd bepaald op deze vervalddag;

Overwegende dat de moeder der partijen op 27 juli 1958 overleed; dat appellants vorderde dat de hem toebedeelde percelen te zijner vrije beschikking zouden gesteld worden, dat geïntimeerde, huurder van deze percelen, zich hiertegen verzette en dat de eis van appellants door de eerste rechter ongegrond werd verklaard;

Overwegende dat appellants om hervorming van deze beslissing verzoekt wijl geïntimeerde de bevestiging ervan vraagt;

Overwegende dat artikel 1775 van het Burgerlijk Wetboek een imperatieve bepaling uitmaakt zoals uit de eerste waarden van dat artikel blijkt; dat de bepaling die in de akte dd. 17 mei 1946 aangaande het einde van de pacht wordt vermeld derhalve nietig is en geen uitwerking kan hebben;

Overwegende dat appellants vergeefs beweert dat de eerste rechter had dienen te onderzoeken welke het werkelijk karakter en de draagwijdte was van de familieovereenkomst dd. 17 mei 1946;

Overwegende immers dat welke de inzichten of bekommernissen kunnen geweest zijn van dezen die deze overeenkomst ondertekenden, iedere bepaling die tegen de wet indruist als nietig dient te worden aangemerkt;

Overwegende dat het zonder belang is te weten dat geïntimeerde zelf bij deze familieovereenkomst partij was en deze heeft ondertekend;

Overwegende immers dat de pachtovereenkomst slechts een aanvang kon nemen op 17 mei 1946, datum waarop de goederen verdeeld werden en waarop de moeder van partijen, volledige vruchtgebruikster geworden over deze goederen, ze in die hoedanigheid kon verpachten;

En overwegende dat een overeenkomst tot vervroegde verbreking van de pacht, samen met de pachtovereenkomst ondertekend, nietig is en geen uitwerking kan hebben (zie Gourdet en Closson, Le Bail à Ferme, n° 100, blz. 187); dat artikel 1774, laatste lid, trouwen een dergelijke verbreking slechts voor de « lopende pachten » voorziet;

Overwegende dat geïntimeerde, hoewel hij een dergelijke overeenkomst mocht ondertekend hebben, thans dertalve gerechtigd is ondanks de bepaling van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek de nietigheid ervan in te roepen;

Overwegende dat de eerste rechter in deze omstandigheden terecht de oorspronkelijke eis ongegrond heeft verklaard en deze heeft afgewezen;

Om deze redenen :

De Rechtbank,

Ontvangt het beroep doch verklaart het ongegrond en wijst het af;

Bevestigt het bestreden vonnis in zijn geheel en verwijst appellants in de kosten van het beroep.

NOOT : Contra : Burg. Rbk. Turnhout, 10 sept. 1958, R.W. 1959-60, 1902; vgl. ook Hof Gent, 3 november 1960, R.W. 1960-61, 997.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ANTWERPEN

8e Kamer. — 26 oktober 1960.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Vanden Berghe.

Referendaris : M. Quanjard.

Advokaten : Mrs. J. Castille en C. Le Bon.

Faillissement. — Onroerend goed aangekocht door de vrouw met gelden uit nalatenschap en schenking. — Toepasselijkheid van de artikelen 555 en 554 faillissementswet.

De echtgenote van de gefailleerde heeft het recht het in art. 555 van de faillissementswet geformuleerde wettelijke vermoeden juris tantum te ontzenuwen door het bewijs te leveren, dat de onroerende goederen niet met gelden van haar echtgenoot maar met eigen gelden werden verkregen. Indien deze gelden voortkomen uit nalatenschappen en schenkingen moet het bewijs daarvan overeenkomstig het bij art. 554 faillissementswet bepaalde (nl. door middel van een inventaris of enige andere authentieke akte) worden geleverd.

Het juridisch karakter van een handeling wordt niet bepaald door de naam, die daaraan gegeven of door de daarvoor gebruikte termen maar wel door de essentiële juridische kenmerken van die handeling en door de werkelijke bedoeling van de daarbij betrokken partijen (zie nader het vonnis in verband met de stelling, dat de aangewende gelden tot aankoop van het onroerend goed voortkwamen uit geldlening en niet uit nalatenschap en schenking).

Mr. Jacques Castille qq. (faillissement Stordiau) t./Gommers en Stordiau.

Overwegende dat de eis ertoe strekt verweerders te horen zeggen voor recht dat het onroerend goed, gelegen te Berchem, Strijckhoflaan 119, ten kadaster bekend onder nr. 264/W3, sectie C, oppervlakte 186 m², deel uitmaakt van de massa van het faillissement Louiis Stordiau, en derhalve eiser q.q. te horen machtigen voormelde eigendom te verkopen in de vormen, voorzien door de wet op de faillissementen;

Bevoegdheid ratione materiae :

Overwegende dat het nuttig is vast te stellen dat deze rechtbank bevoegd is om over de haar voorgelegde vordering uitspraak te doen op grond van art. 12, 4° van de wet op de bevoegdheid;

Betreffende de grondigheid :

1. Overwegende dat eiser q.q. zijn vordering steunt op de bepalingen van art. 554 van de faillissements-

wet, waarin bepaald wordt: «eveneens neemt de vrouw terug de onroerende goederen, die door haar of in haar naam werden verkregen met gelden uit hoger bedoelde nalatenschappen en schenkingen, mits de verklaring tot belegging uitdrukkelijk werd bepaald in het contract van verkrijging en de herkomst van de gelden gebleken is bij inventaris of bij enige anders authentieke acte.»

Overwegende dat niet betwist wordt: a. dat het kwestieuze onroerend goed in naam van de vrouw verkregen werd tijdens het huwelijk tussen verweerster: b. dat er in het contract van verkrijging geen uitdrukkelijke verklaring van belegging voorkomt en dat de herkomst van de gelden niet blijkt uit een inventaris of enige andere authentieke acte;

Overwegende dat eiser q.q. beweert dat eerste verweerster het kwestieuze onroerend goed verkregen heeft met gelden, voortkomende uit nalatenschappen en schenkingen;

Overwegende dat deze verweerster gezegde bewering ten stelligste betwist en derhalve opmerkt dat zij, op grond van art. 555 van de faillissementswet gerechtigd is door alle middelen van recht de herkomst van de door haar voor de aankoop aangewende gelden te bewijzen evenals het feit dat deze gelden niet van haar echtgenoot, de gefailleerde, voortkomen;

2. Overwegende dat theoretisch moet aangenomen worden op grond van art. 555 dat de goederen, door de vrouw verworven gedurende haar huwelijk, in de massa vallen; dat de echtgenote het recht heeft het wettelijk vermoeden iuris tantum te ontzenuwen door het bewijs te leveren dat dergelijke goederen niet met de gelden van gefailleerde gekocht werden maar wel door haar eigen gelden;

Overwegende dat, indien de echtgenote, ten einde dergelijk bewijs te leveren, opwerpt dat het goed gekocht werd met gelden die zijzelf verkregen heeft uit nalatenschap of schenking, zij gehouden is het bewijs te leveren van deze bewering zoals uitdrukkelijk voorgeschreven door art. 554;

Overwegende dat uit de tekst van de schriftelijke besluiten van verweerders moest besloten worden dat verweerster beweerde dat de gelden, die zij aangewend had voor aankoop van het kwestieuze onroerend goed, voortkwamen uit nalatenschap en schenking, zodat eiser q.q. te recht hierop antwoordde dat zij in die omstandigheden het wettelijk bewijs harer bewering niet leverde, en haar verweer niet dienstig was ter zake;

3. Overwegende dat verweerders in pleidooi en mondelinge besluiten voor het eerst een nieuw middel opgeworpen hebben, nl. de bewering dat de door de vrouw aangewende gelden haar niet toegekomen waren uit nalatenschap of schenking maar wel uit lening;

Overwegende dat zij deze bewering trachten te bewijzen door een schrijven, uitgaande van wijlen notaris Adriaenssen, in leven gevestigd te Ekeren, dd° 26 juni 1942 en gericht aan wijlen Mter. Van Oekel, in leven advocaat bij de balie te Antwerpen; dat dit schrijven natuurlijk vaste datum heeft en geschreven werd in tempore non suspecto;

4. Overwegende dat wijlen notaris Adriaenssens in zijn in extremis voorgebracht schrijven dd° 26 juni 1942 aanvankelijk spreekt van de *voorschotten*, die door de dochters Gommers van hun ouders ontvangen werden; Overwegende dat in zelfde schrijven verder betreffende dezelfde bedragen gesproken wordt van *leningen*;

5. Overwegende dat het juridisch karakter van een daad niet bepaald wordt door de naam, die aan deze

daad gegeven wordt of de termen, die in dit verband gebruikt worden;

Overwegende dat in tegendeel dit karakter wel bepaald wordt door de essentiële juridische elementen van die daad, en door de werkelijke bedoeling van de daarbij betrokken partijen;

Overwegende dat de restitutie-idee inherent is aan het contract van lening en de verplichting tot teruggave van het geleende goed een essentiële verplichting is in hoofde van de ontlener, zonder dewelke geen leningscontract bestaat;

Overwegende dat in casu geen enkel element aanwezig is waaruit slechts het vermoeden zou ontstaan dat én in hoofde van de dochters Gommers én in hoofde van de ouders de bedoeling zou aanwezig geweest zijn dat die verplichting tot teruggave in hoofde van de dochters bestond;

Overwegende dat in tegendeel volgens de verklaring van verweerders zelf, in hun schriftelijke besluiten, die niet ingetrokken werden, en deel uitmaken van de procedure, in de jaren 1927/28 de zuster van eerste verweerster, in moeilijkheden verkerende, van hare ouders een bedrag van 210.000 F ontving; dat zelfde ouders, ten einde hun andere dochter, huidige eerste verweerster niet te benadelen, als eerste voorschot aan deze een som van 50.000 fr. gaven, gedeeltelijk op 10.6.28 en 1.9.29;

dat later, na de dood van de vader, de moeder aan eerste verweerster nog 140.000,— fr. gaf, hierdoor deze in de gelegenheid stellende, de koopprijs van het kwestieuze huis te betalen;

Overwegende dat, indien de ouders aan de zuster van verweerster geld ter beschikking gesteld hadden onder de vorm van een normale lening, er geen gevaar bestond dat verweerster hierdoor zou benadeeld worden, daar de gebeurlijke nalatenschap van deze ouders schuldeiser zou zijn van gezegde dochter voor het geleende bedrag;

Overwegende dat dit bedrag klaarblijkelijk als schenking bedoeld was, en daardoor de andere dochter benadeeld werd, zodat de ouders terecht meenden deze ook een schenking te moeten doen;

dat deze bedoeling in hoofde van de ouders des te duidelijker is daar op dat ogenblik eerste verweerster de ontvangen 50.000 fr. niet noodzakelijk nodig had, en er voor haar geen reden bestond om dergelijk bedrag te lenen; dat de enige reden waarom zij dit bedrag kreeg dus wel degelijk gelegen is in het feit dat de eerste dochter ook een bedrag gekregen en niet geleend had;

Overwegende dat na het overlijden van de vader de moeder en de dochters in onverdeeldheid bleven; dat de moeder uit voorzichtigheid ook eerste verweerster thans gelijk wilde begunstigd zien met hare andere dochter, en zij hiervoor een gelegenheid zag, wanneer eerste verweerster het kwestieuze huis wilde kopen;

dat de moeder haar op dat ogenblik de som van 140.000 fr. gaf, die zowel in de besluiten van verweerster als in de brief van wijlen notaris Adriaenssens als *voorschot* beschouwd wordt; dat het hier een voorschot betreft op het onverdeeld recht in de nalatenschap van de vader en overigens als een schenking van de moeder;

Overwegende dat echter nergens sprake is van een verplichting tot teruggave van deze bedragen;

Overwegende dat er wel sprake is van een intrest, maar desbetreffende bepalingen zonder belang zijn voor een contract van lening; dat trouwens die intresten nooit betaald zijn, en de moeder enkel op grond van die verschuldigde intresten de paarten liet gelijk-

maken, zodat beide dochters zelfde rechten hadden; Overwegende dat hieruit kan besloten worden dat de eerste dochter het bedrag van 210.000 fr. ontving als schenking, zonder verplichting tot teruggave; dat dan ook de tweede dochter 50.000 ontvangen heeft als schenking evenals de volgende 140.000 fr. als deel in de nalatenschap van haar vader, enkel en alleen om dezelfde voordelen te genieten als haar zuster en niet met het inzicht eenvoudig geld te lenen;

Overwegende dat juist eerste verweerster beweert de gelden aangewend te hebben voor het verkrijgen van het kwestieuze huis;

Overwegende dat zij de aanwending van deze gelden, voortkomende van nalatenschap en schenking niet mag bewijzen volgens de bepalingen van artikel 555 maar enkel volgens de strenge voorschriften van artikel 554;

Overwegende dat, zoals in aanvang vastgesteld, niet voldaan werd aan de voorschriften van art. 554 en derhalve het onroerend goed in de massas van de faling valt;

Om deze redenen,

De Rechtbank, rechtdoende op tegenspraak, alle andere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, maakt melding van de toepassing van artikel 2 der wet van 15 juni 1935;

Machtigt voor zoveel als nodig eerste verweerster om in rechte te verschijnen;

Zegt voor recht dat het onroerend goed gelegen te Berchem, Strijdhoflaan, 119, ten kadaster gekend onder nr. 264/W3, sectie C oppervlakte 186 m², deel uitmaakt van de massa van de faling van Louis Stordiau, dat het dus door de curator zal mogen verkocht worden, in de vormen voorzien door de wet op de faling, en dat de opbrengst ervan zal ten goede komen aan de schuldeisers van gezegde faling, mits inachtneming van de bepalingen van de wet van 12 juni 1816, meer bepaald artikel 4;

Verwijst de gedaagden solidair in de kosten van het geding,

Verklaart het vonnis, behoudens de verwijzing in de kosten, uitvoerbaar niettegenstaande beroep en zonder zekerheidsstelling.

BOEKBESPREKING

R. Dekkers : Principes nouveaux de droit soviétique. — uitgegeven door « Centre national pour l'étude des pays à régime communiste », 164 blz. 150 Fr. (1)

In de eerste helft van 1961 verbleef professor Dekkers gedurende een tweetal maanden in Rusland. Hij had er talrijke conversaties met Russische collega's. Deze gesprekken hebben volgens zeggen van de schrijver bijgedragen tot de publicatie van het nieuwe boek: « Jamais je n'aurais osé publier ces pages (après un séjour de deux mois à peine dans des pays que je ne connaissais guère), si je n'avais eu le sentiment de sécurité que donne l'épreuve de longs entretiens » (cf. « Avant-propos »).

Overlopen wij vluchtig de inhoudstafel.

Er is vooreerst een « inleiding » (blz. 9-26). Hierin verstrekt de auteur belangwekkende gegevens

- a) over de socialistische staten in het algemeen
- b) over Sovjet-Rusland in het bijzonder.

Wat betreft punt a) :

— de aandacht wordt getrokken op het feit dat — in tegenstelling met wat velen menen — eigendom van gebruiks- en verbruiksgoederen toegelaten is. Alleen de productiemiddelen kunnen geen voorwerp van private (*persoonlijk* — zegt men in de socialistische staten) eigendom zijn (cf. blz. 11).

— het volk wordt rechtstreeks betrokken bij de voorbereiding van de wetten; hoe dat gebeurt vindt men op blz. 12.

— tot het uitoefenen van publieke functies kan men slechts toegang krijgen indien men daartoe *verkozen* wordt (blz. 13).

— in alle jurisdicties vindt men niet-professionele bijzitters (blz. 13); dat deze maatregel er in belangrijke mate toe bijdraagt om de kennis van het recht onder het volk te bevorderen hoeft geen betoog.

— het socialistisch strafrecht wordt beheerst door de idee *opvoeding* (blz. 14).

— men zoekt heil in een zedelijke veredeling (« moralisation ») van het recht (blz. 15-16).

Wat betreft punt b) :

— uitzondering gemaakt voor de Grondwet bestaan er geen algemene « Codices » in Sovjet-Rusland (blz. 16).

— er werd besloten dat men zich zou tevreden stellen met het éénmaken van de grondbeginselen; rond deze fundamentele principes zullen de onderscheidene Sovjet-republieken hun eigen wetboeken opbouwen (blz. 16-17).

— in het laatste deel van de *inleiding* vinden wij een bespreking van sommige essentiële punten, voorkomend in de wetteksten die de schrijver vertaalt (blz. 17-25).

De eigenlijke vertaling telt twee delen :

I. « Principes devenus lois »

De titel laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Wij vinden hier beginselen van gerechtelijke inrichting, van strafrecht en van strafvordering vermeld.

II. « Principes à l'état de projets »

Het geldt teksten die onlangs aan de publieke opinie onderworpen werden. Talrijke opmerkingen werden door de Russische burgers aan de wetgevende commissies overgemaakt. De openbare discussie is gesloten sinds 1 mei 1961 en de verschillende commissies onderzoeken nu de vooropgestelde bedenkingen en suggesties. De auteur vermeldt achtereenvolgens de ontwerpen inzake burgerlijk recht, burgerlijke rechtspleging en arbeidsrecht. Onmogelijk dit deel van het boek samen te vatten. Men vindt er een schat van bijzonder interessante gegevens die alleen door een aandachtige en herhaalde lectuur kan worden opgedolven.

Vanzelfsprekend is het laatste werk van professor Dekkers een kostbaar werkinstrument voor de beoefenaars van het vergelijkend recht. Maar het moet ook de belangstelling van de jurist in het algemeen wekken; men krijgt immers door het lezen van dit boek een inzicht in het rechtssysteem van één van de grote mogendheden van onze tijd, zonder zich de moeite te moeten getroosten vooraf de Slavische talen in te studeren.

Jacques De Bruyne.

(1) Op te merken dat het boek ook in het Nederlands verschijnt. Het novembernnummer van « Studies en Voor- drachten van de Rechtsgeleerde Fakulteit der Vrije Uni- versiteit Brussel » wordt er aan gewijd.

C. Wilfred Jenks : International Immunities. — London, Stevens and Sons Ltd., 1961 XXXVIII + 178 p. (35 s.)

De noodzaak van een synthetische en degelijke behandeling van het probleem van de immuniteit van leden in dienst van internationale of supranationale organismen wordt voldoende aangetoond door de recente evoluties in de UNO-Congo operaties. C. W. Jenks schijnt dit aangevoeld te hebben en zijn werk is dan ook een onmisbaar element op dit terrein.

Daar waar men de neiging zou hebben een internationaal agent gelijk te schakelen met een lid van de diplomatieke dienst en aldus dezelfde immuniteitsregels op hem toe te passen, brengt de lektuur van deze verhandeling een gans andere kijk op de zaak. Op duidelijke wijze en gestaafd met voorbeelden uit de praktijk der Verenigde Naties en de Internationale Arbeidsorganisatie, wijst Jenks op het feit dat er een onderscheid bestaat tussen beide categorieën. In tegenstelling met de diplomaat kan de internationale agent niet alleen niet verplicht worden uitsluitend tegen andere landen op te treden dan die waarvan hij onderdaan is, maar ook geniet hij van een volledige immuniteit zelfs tegenover zijn nationale rechtsorganen. Hij dient dus beschouwd als een lid van een afzonderlijke groep met eigen statuut. Volgens Jenks zijn er vier grote aanpassingen gebeurd in de jongste evolutie naar internationalisme. Naast de aangroei van het aantal « civil servants » en de geografische decentralisatie der organismen, wordt men vooral getroffen door het werkelijk uitgroeien van een lichaam van specifieke rechtsregels, opgenomen in bilaterale overeenkomsten of internationale conventies.

Jenks ziet de rol van deze internationale ambtenaren als een wapen van doelmatigheid voor internationale organisaties, welke daardoor hun taak kunnen vervullen met de nodige onafhankelijkheid, vrijheid en objectiviteit. Hun rol, volgens de auteur, is dynamisch en zal dikwijls indruisen tegen de nationale belangen. Daarom moet hun aantal beperkt blijven en moet de bescherming welke hun toegekend wordt omschreven worden door hun functie en statutaire opdrachten. Dit toepassen van de « Test of Functional need » plaatst Jenks als hoofdvereiste voor een degelijke werking van elk internationaal organisme dat kritiek en immobilisme wil vermijden.

De studie zelf is onderverdeeld in vier delen, waarvan het eerste als historischnarratief mag beschouwd worden. Belangrijk is de volledige opsomming van alle beschikkingen (verdragen, overeenkomsten...) betreffende het onderwerp. Doorheen het werk vindt men die zucht naar volledigheid, ook wat het citeren der « cases » betreft. Deel twee behandelt de immuniteiten der organisaties als dusdanig. (Juridische en fiscale immuniteit, onschendbaarheid der gebouwen, vrij verkeer). Over het statuut der individuen spreekt deel drie, waar vooral van belang zijn de positie der UNO-ambtenaren en UNO-militairen in verband met de Kongo operatie. Toekomstplannen volgen dan in deel vier waar C.W. Jenks de uitbreiding der voorrechten en immuniteiten voorspreekt, maar een vernauwing van de genotsvoorwaarden verdedigt, steeds met de idee van functionele noodzakelijkheid als maatstaf.

Hoewel sommige pagina's een ware opstapeling vertonen van verdragen, conventies, beschikkingen, e.a. kan het geheel de specialist wel bekoren door de precisie, beknopte volledigheid en zin voor internationalisme.

Bart De Schutter.

BALIELEVEN

Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

Tempo teken des tijds, zo zegt men en — spijs ik de alliteraties niet meer kan blijven bezigen — is de snelheid, waarmede de onderscheidene activiteiten zich opvolgen, kenmerkend voor het huidige conferentiejaar: 11 november, 1 december, 7 en 15 december...

Pessimisten zullen beweren dat nieuwe borstels goed keren, mar iedereen maakt het gedurig mede dat aldus ingestelden verplicht zijn van hun dwalingen terug te keren.

Gelukkig maar dat verschillende verslaggevers belast werden met de bijdragen voor het R.W.; één enkele zou onder last bezwijken en voorzitter Mr. J. Marck is niet alleen een « honorable » maar ook voorzichtige man: 11 november en 1 december zijn mijn dagen.

De eerste datum roept onze sportgoden in herinnering. De traditionele voetbalwedstrijd tegen de Jonge Balie van Rotterdam kende in de lege hel van Deurne het traditionele verloop. Spijs onze Nederlandse konfraters de vakantie hadden te baat genomen om zich fysisch, tactisch en mentaal op de kamp voor te bereiden, werden ze met 11-2 verpletterd.

Hoe zalvend ook de woorden van onze Voorzitter waren na het verbodderingsdiner, onze Balieploeg, veruit de sterkste van Europa en omstreken, is zelfs op een Wapenstilstandsdag geenszins bereid te ontwapenen. Noch in de dichtbij-gelegen, noch in de verre toekomst.

* * *

Op 1 december verdwaalden wij bijna in een onmetelijke ruimte, zijnde de vergaderzaal van de Continental... Den Doolaard had daarna niet de minste schuld.

Deze Nederlandse wereldreiziger — de pseudoniemkeuze beantwoordt aan een realiteit — auteur en journalist, veropenbaarde zich als een zeer aangenaam en onderhoudend causeur. De afwezigen, die steeds ongelijk hebben, mogen hier vernemen dat zelfs de uitgenodigde en opgekomen dames der konfraters de Conferentie een uiterst interessant milieu vonden, because natuurlijk de kwaliteiten van de geachte spreker en van diens voordracht, waaruit drie hoofdideën te onthouden vallen: primo, het kernwapen richt zich tegen de levenssfeer en betekent de negatie van het mens-zijn. Megatonbommen e.d. verwekken niet alleen een onmiddellijke vernieling, maar ook een indirecte dito, zulks onder de vorm van een radio-actieve neerslag met als o.m. genetische gevolgen bij het overschrijden der beschikbare marge, de toename van steriliteit en de afname van de levensduur en het denkvermogen. Proefnemingen wezen uit dat slechts het onkruid weliger tiert en de mieren nog tallozer worden... Vrouwelijke ogen schitteren gewoonlijk als ze van prijsdalingen horen spreken; die 1 decemberavond klapperden evenwel hun tanden bij het vernemen dat het doden van een mens steeds en merkkelijk goedkoper wordt: van 170.000 fr. per kop tijdens wereldoorlog II tot 12 fr. via de megatonbom...

Secundo leidden deze feitelijke vaststellingen tot de overweging dat onze moderne tijd vervuld is met minachting voor het denken, met verachting voor het gezond verstand. Uit oorzaak van dergelijk absoluut en immoreel wapen reduceert zich het spectrum der waardebepalingen. Langzaam maar zeker verliest de geest zijn primauteit.

Daaraan veranderen de Amerikaanse schuilkelders

— een nieuwe industrie en pressiegroep — en de brochures tegen het kerngevaar van de Nederlandse regering niets. A propos van die brochures: ze zijn een bron van grote lol. Wist ge dat in uw schuilplaats noodzakelijkerwijze en om te overleven groene erwten, uw trouwboek en een signaalfluit moeten voorhanden zijn... Bij gebreke daaraan is uw doodvonnis getekend.

K. F.

Conferentie van de Jonge Balie te Brugge

Het bestuur van de Conferentie van de Jonge Balie te Brugge kondigt aan dat er een voordracht zal gehouden worden door de Heer L. Driessen, voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Tongeren, die zal spreken over « Het beroepsgeheim van advocaat en magistraat ».

Deze voordracht gaat door in de zaal van de Tucht-raad in het Justitiepaleis te Brugge op dinsdag, 19 december 1961, te 18 uur.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Gemeenterecht, jrg. 1961 - n° 11 :

Aanbestedingen. — Begroting. — Benoemingen. — Getuigenschappen. — Kiezerslijsten. — Medisch schooltoezicht. — Onderwijzend personeel. — Personeel. — Politie. — Raad. — Rechtsgedingen. — Reglementen.

Algemeen Fiscaal Tijdschrift, jrg. 1961 - n° 2-3 :

Algemeenheden. — Inkomstenbelastingen. — Taxes met inkomstenbelastingen gelijkgesteld. — Indirekte staatsbelastingen. — Provinciale en gemeentelijke belastingen. — Internationale overeenkomsten. — Buitenlandse belastingen.

Bulletin van de Europese Economische Gemeenschap, jrg. 1961 - n° 11 :

J. Rey, De associatieovereenkomst met Griekenland. — Het debat in het Europese Parlement over de situatie in Berlijn. — De conferentie inzake de sociale aspecten van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. — Politieke en economische situatie van Suriname. — Werkzaamheden van de Gemeenschap. — Instellingen en organen.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1961 - n° 42 :

J.P. Honig, Aansprakelijkheid van de luchtvervoerder. — J.C. Van Oven, Het werk aan het nieuwe Burgerlijk Wetboek. — S.L.F. De Hartogh, Juridisch denken en rechtsgevoel. — K. Jansma, Partij-arbiters. — A.H. Trijbels, Verwijzingsperikelen.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1961 - n° 4701 :

A. Pitlo, Eggen - 1891 - 20 oktober 1961. — A.R.

de Bruijn, Rechterlijk ingrijpen in het bestuur der huwelijksgemeenschap. — H. Dooyeweerd, Het typisch structuurprincipe van de staat en de leer der staatsdoeleinden. — Y.D.C. van Duyn, De fiscus en de uitlegging van testamenten. — W.C.L. van der Grinten, Natrekking, vermenging en zaaksvorming. — R.A.V. baron van Haersolte, De Mens en het Zijne. — E.D. Hirsch Ballin, Over de rechtsbescherming van titels van vrije werken - tevens een bijdrage tot de verhouding van geestelijke eigendom en verbintenis. — J.P. Hooykaas, Enkele aantekeningen omtrent godsdienstvrijheid. — E.H. 'sJacob, Het masker der rechtspersoonlijkheid. — H.K. Köster, Naar een betere afbakening tussen vervaltermijnen en termijnen van bevrijdende verjaring. — G.E. Langemijer, Eggen als magistraat. — A.G. Lubbers, Pensioen en gemeenschap. — Ch. Petit, Rechtsverwezenlijking, met name in het familierecht. — J.M. Polak, Iets over de ontwikkeling van het privaatrecht in de laatste halve eeuw. — H.C.F. Schoordijk, Een en ander over analogische wetstoepassing, meer in het bijzonder het gebruik van de redenering per analogiam in de rechtspraak van de Hoge Raad. — J. Wiarda, De relativiteit van rechtsverhoudingen in het algemeen en van den eigendom in het bijzonder. — Jb. Zeijlemaker Jnz. Oorzaak, natuurlijke verbintenis en titel.

Journal des Tribunaux, jrg. 1961 - n° 4341 :

R. Boccart, Mao Tsé-Toung. — Discours de Me B.J. Risopoulos. — Discours de Mme A. Delvaux.

Recueil Général de l'enregistrement et du Notariat, jrg. 1961 - n° 20419 à 20428 :

Impôts. — Biens. — Succession. — Taxe sur les opérations de bourse. — Taxe sur les locations mobilières. — Enregistrement. — Impôts sur les revenus. — Le régime des sociétés par actions et leur administration en droit comparé, par P. Van Ommeslaghe.

Recueil Dalloz, jrg. 1961 - n° 41 :

Jurisprudence.

Da Revue Administrative, jrg. 1961 - n° 83 :

L. Bourcier De Carbon, Les marchés publics dans l'économie française. — L. Wetzel, Les bibliothèques universitaires et l'évolution de l'enseignement supérieur (II). — G. Thuillier, « Les masques » de Boucher de Perthes (I). — F. Mejan, La réglementation de la circulation des véhicules sur les voies publiques urbaines (II). — V. Silvera, Les nouvelles modifications de la structure du premier Gouvernement de la Vme République.

Northwestern University Law Review, jrg. 1961 - n° 2 :

Daniel M. Schuyler, The fiduciary must know the law. — Nathaniel L. Nathanson, Indian constitutional law in american perspective.

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"